

Sviranje i pjevanje u razrednoj nastavi

Kraina, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:597194>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Učiteljski studij u Gospiću

Ivana Kraina

Sviranje i pjevanje u razrednoj nastavi

Diplomski rad

Gospić, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Učiteljski studij u Gospiću

Sviranje i pjevanje u razrednoj nastavi

Diplomski rad

Student/ica:

Ivana Kraina

Mentor/ica:

doc. art. Tvrtko Sarić

Gospić, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivana Kraina**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Sviranje i pjevanje u razrednoj nastavi** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Gospić, 8. srpnja 2024.

SAŽETAK

Tema ovog diplomskog rada je “*Sviranje i pjevanje u razrednoj nastavi*”. Sviranje i pjevanje su područja nastave glazbene kulture i od velike su važnosti za provođenje kvalitetnog i kreativnog sata nastave Glazbene kulture. Veliki broj učitelja izostavi nastavno područje sviranja, no ono je u podjednakoj mjeri važno kao i područje pjevanja. Idealno je kombinirati oba područja. Potrebno je imati u razredu barem manji broj glazbenih instrumenata koje učenici mogu koristiti pri obradi pjesmica. Potrebno je prepoznati na kojoj je razini djetetov glazbeni sluh i težiti razvoju opsega njegovog glasa. Učitelj bi trebao imati okvirnu sliku o glazbenim mogućnostima djece u razredu kako bi znao na koji način treba raditi sa svakim pojedinim učenikom i koji učenik ima problema pri svladavanju novih sadržaja.

Ključne riječi: sviranje, pjevanje, nastava, glazbeni instrumenti, glazbeni sluh, glazbene mogućnosti

SUMMARY

The theme of this thesis is "Playing and singing in Classroom". Playing and singing are areas of music education and are of great importance for conducting a high-quality and creative lesson in Music education. A large number of teachers leave out the teaching area of playing, but it is equally important as the area of singing. It is ideal to combine both areas. It is necessary to have at least a small number of musical instruments in the class that students can use when processing songs. It is necessary to recognize at what level the child's musical hearing is and strive to develop the range of his voice. The teacher should have a rough picture of the musical abilities of the children in the class in order to know how to work with each individual student and which student has problems mastering new content.

Keywords: playing, singing, teaching, musical instruments, musical hearing, musical possibilities

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SVIRANJE	2
3. SVIRANJE U RAZREDU	4
3.1. Uloga sviranja.....	5
3.2. Oblici sviranja	6
4. GLAZBENI INSTRUMENTI U RAZREDNOM SVIRANJU	8
4.1. Ritamske udaraljke	8
4.1.1. Drvene ritamske udaraljke	9
4.1.2. Metalne ritamske udaraljke	11
4.1.3. Ritamske udaraljke s kožnom opnom	13
4.2. Melodijske udaraljke	14
5. ORFFOV INSTRUMENTARIJ	16
6. SVIRANJE PO RAZREDIMA	21
6.1. Sviranje u prvom razredu	21
6.2. Sviranje u drugom razredu	22
6.3. Sviranje u trećem razredu.....	23
7. PJEVANJE.....	24
8. GLAZBENI ELEMENTI	25
9. PJEVANJE U ŠKOLI.....	27
9.1. Narodna pjesma	28
10. GLAZBENI SLUH DJETETA.....	29
11. OPSEG I RAZVOJ DJEČJEG GLASA	31
12. ZNAČENJE I ODABIR PJESME	33
13. PROVEDENI SATOVI GLAZBENE KULTURE.....	36
13.1. Prvi razred.....	36
13.2. Drugi razred.....	40
13.3. Treći razred.....	43
14. ANKETNO ISTRAŽIVANJE	46
14.1. Cilj istraživanja.....	46
14.2. Problemi istraživanja.....	46

14.3. Hipoteze	46
14.4. Uzorak	46
14.5. Instrumenti i istraživačka pitanja	47
14.6. Postupak.....	48
15. REZULTATI I RASPRAVA	49
15. ZAKLJUČAK	59
16. LITERATURA.....	60
17. POPIS ILUSTRACIJA	61

1.UVOD

Područja nastave Glazbene kulture obuhvaćaju pjevanje, sviranje, slušanje glazbe i glazbenu kreativnost. Cilj ovog rada je pružiti detaljniji uvid u sviranje i pjevanje u razrednoj nastavi koji su od velike važnosti u razvoju dječjih glazbenih sposobnosti. Dijete je okruženo glazbom od samog rođenja, a daljnji razvoj njegovih glazbenih sposobnosti ovisi o mnoštvu čimbenika. Djetetovo okruženje u najvećoj mjeri utječe na njegov daljnji razvoj, stoga bi nastava glazbene kulture trebala biti što zanimljivija, a nastavni sadržaj trebao bi biti što raznovrsniji. Upravo se na satu Glazbene kulture mogu razviti dječje glazbene sposobnosti u najvećoj mjeri. Iz tog razloga učitelj je osoba koja bi trebala osmisliti kvalitetan i kreativan sat sa što više različitih aktivnosti. Pjevanje se provodi većinom na svakom satu Glazbene kulture, ali sviranje ja zastupljeno u manjoj mjeri. Smatram da bi se svaka pjesmica kvalitetnije obradila kada bi se nakon naučene pjesme uvelo i sviranje iste.

U diplomskom radu objašnjeni su osnovni pojmovi s kojima se svaki učitelj svakodnevno susreće i koje mora razlikovati kako bi osmislio kvalitetan i kreativan sat Glazbene kulture. Objašnjen je pojam, uloga i oblici sviranja. Prikazano je na koji način i u kolikoj mjeri je potrebno provoditi sviranje u školi. Sviranje se u svakom razredu provodi na drugačiji način. U prvom razredu se obrađuju osnovne definicije te se znanje nadograđuje u višim razredima. Nabrojani su i objašnjeni glazbeni instrumenti koji se koriste u razrednom sviranju te je skrenuta pažnja na Orffov instrumentarij i njegov utjecaj na nastavu Glazbene kulture. Nadalje, objašnjen je pojam pjevanja, navedeni su glazbeni izražajni elementi te je objašnjeno koju ulogu ima pjevanje u školi i na koji način utječe na djetetov razvoj. Odabir pjesme koja će se obrađivati je izrazito važan jer pjesmice moraju biti prilagođene uzrastu i opsegu dječjeg glasa. Pjevanje mora biti prilagođeno dječjim mogućnostima kako bi bilo što prirodnije i manje zahtjevno učenicima.

Provedeno je anketno istraživanje, a cilj provođenja bio je prikazati u kolikoj mjeri učitelji razredne nastave provode aktivnosti sviranja i pjevanja u nastavi Glazbene kulture. Rezultati su uspoređeni i prikazani pri kraju diplomskog rada.

2. SVIRANJE

Sviranje se u našim nastavnim programima prvi put spominje 1958. godine kao nastavno područje. Odnosilo se samo na zadatak osposobljavanja učenika za glazbeno stvaralaštvo na instrumentima dječjeg (Orffovog) instrumentarija. Nakon toga, sviranje je postalo dio Osnova nastavnog plana i programa u 1959. godini, a glavna promjena je bila da se učenike mora podučiti sviranju do određenog stupnja, a ne samo osnovama. Preporuka je da se u školama koriste i narodni i umjetnički instrumenti, a ne samo instrumenti dječjeg instrumentarija ako je učitelj dovoljno stručan pri njihovom korištenju. Instrumenti pridonose bržem i lakšem shvaćanju glazbe te utječe na raspoloženje učenika. Instrumenti pospješuju stvaralačku aktivnost učenika te im omogućuje improviziranje. (Rojko, 1996)

Djeca već u predškolskoj dobi samostalno, spontano improviziraju stvarajući ritmove i jednostavne melodije od nekoliko tonova. Glazbena je improvizacija ključni oblik glazbenog stvaralaštva. Improvizacijom se nastoji potaknuti dječja mašta i razviti kreativno mišljenje. Glazba nastala improviziranjem je jedinstvena i neponovljiva, a improvizacijske vještine potrebno je razvijati postepeno. (Svalina i Mucić, 2022)

Improvizacija je vrlo bitan čimbenik u postupku sviranja jer se njome učenici potiču na korištenje mašte i kreativno mišljenje. Improvizacijske vježbe se u velikoj mjeri razvijaju u nastavi, a Kratus (1991) navodi kako postoji sedam improvizacijskih razina:

- *istraživanje*
- *improvizacija orijentirana na proces*
- *improvizacija orijentirana na proizvod*
- *fluidna improvizacija*
- *strukturalna improvizacija*
- *stilistička improvizacija*
- *osobna improvizacija* (Svalina i Mucić prema Kratus, 1991)

Na prvoj razini, razini *istraživanja* učenici će na različitim instrumentima isprobavati zvukove te će tako doći do slučajnog zvuka. Na ovoj razini učenici nisu fokusirani na rezultat, odnosno na to jesu li i hoće li naučiti svirati određeni instrument već im je bitniji sam proces shvaćanja zvuka instrumenta. Bitno je da učenici shvate da postoji više različitih zvukova na instrumentu. Na razini *improvizacije koja je orijentirana na proces* učenici će svirati zbog svog zadovoljstva i nije im važno jesu li nešto odsvirali točno ili nisu te hoće li to publika prihvatiti. Učenici mogu improvizirajući stvoriti manji glazbeni obrazac, ali još uvijek nisu u mogućnosti spojiti te obrasce u veće glazbeno djelo. Improvizacija orijentirana na proizvod je razina na kojoj se učenici trude stvoriti što bolje glazbene obrasce i spojiti ih u što cjelovitije glazbeno djelo. Učenicima postaje važno kako će publika prihvatiti njihovo glazbeno djelo. Na ovoj razini nalaze se djeca oko devete godine te je moguće prakticirati i grupnu improvizaciju. Djeca su dovoljno razvila svoje vještine i počinju svirati automatski tek na četvrtoj razini, *fluidnoj improvizaciji*. Učenici su postali vješti u improviziranju te na razini *strukturalne improvizacije* razvijaju i variraju u improvizaciji. *Stilistička improvizacija* nastupa kada su učenici dovoljno upoznali ritam, melodiju i harmoniju određenog stila i vješto su improvizirati u bilo kojem zadanom stilu. Posljednja razina, *osobna improvizacija* je rijetko dostignuta jer se odnosi na sam proces stvaranja novog improvizacijskog stila. (Svalina i Mucić prema Kratus, 1991)

3. SVIRANJE U RAZREDU

“Uvođenje aktivnosti sviranja u glazbenu nastavu rane školske dobi opravdano je i psihološkim i glazbenim razlozima jer se radi o aktivnostima koju učenici vole i koja nastavu čini raznolikom, a koja ujedno razvija njihove ritamske sposobnosti.” (Dobrota, 2012:28)

Nastavni program glazbene kulture objašnjava da je sviranje pratnja pjevanju ili samostalna aktivnost koja se pretežno izvodi na dječjem (Orffovom) instrumentariju. Potrebno je pažljivo izabrati pjesme koje su pogodne za instrumentalnu pratnju. Preporučuje se sviranje kao aktivnost u razrednoj nastavi, ali većina učitelja razredne nastave teško odlučuju na uvođenje sviranja u razred. Razlozi su raznovrsni, ali najčešći su nedostatak novčanih sredstava na nabavljanje dječjih instrumenata ili nesigurnost od strane učitelja. (Požgaj, 1988)

Za pomoć nastavnicima pri uvođenju sviranja u razred može poslužiti sljedeći raspored postupaka:

- *učenici sami izrađuju instrumente – udaraljke*
- *najjednostavnije instrumentacija pjesme*
- *sviranje pjesme uz pjevanje u sebi*
- *kombinacije sviranja u ritmu i dobama pjesme*
- *korištenje melodijskih instrumenata (Požgaj, 1988)*

Ako nije moguće za školu nabaviti instrumente, *učenici ih mogu sami izraditi*. Primjerice, tuba kuhinjskog papirnatog ručnika može poslužiti za izradu zvečke. Tuba se zatvori s jedne strane trakom ili papirom, zatim se u nju stavi riža te se tuba zatvori s druge strane. Kad se tuba protrese dobit će se zvuk identičan zvuku zvečke. Takav zadatak učenicima je zanimljiv i oni će ga s veseljem odraditi. Najjednostavnije *instrumentacija pjesme* provodi se tako da se za početak pjesme izabere pjesme od četiri dvotaktne faze. Učenici pjevaju tekst pjesme, pritom ga prate sviranjem ritma na različitim instrumentima. Zatim, učitelj može odrediti koju frazu pjesme će svirati koja skupina, odnosno s kojim instrumentom. Nakon što su učenici savladali pjevanje pjesme uz sviranje, učenici će *samo svirati ritam, a u sebi će pjevati* pojedine fraze. Sljedeća faza je *kombiniranje sviranja u ritmu i dobama pjesme*. Učenici još nisu upoznati s notama, ali razumiju dobu i ritam. Pjesma se može izvoditi tako

da jedna grupa učenika na instrumentima svira dobe, a druga grupa učenika svira ritam. Na ovaj način učitelj može s učenicima bilo koju pjesmu instrumentirati, a ako učenici sudjeluju i nude svoje prijedloge rad će se provesti još kvalitetnije. Problem koji se može pojaviti prilikom korištenja instrumenata u razredu je pretjerana buka. Stoga, trebalo bi učenicima dati uputu prije nego što dobiju instrumente u ruke da moraju biti s njima pažljivi i ne raditi buku. Na stupnju *korištenja melodijskih instrumenata* uključuju se jednostavniji melodijski instrumenti (metalofon ili ksilofon). Ako su djeca u prvom razredu naučila neku pjesmu s određenim brojem tonova, lako će te tonove zamijetiti u drugim pjesmama. U drugom i trećem razredu učenici mogu svladati veći broj tonova, svirati po sluhu poznate melodije i sudjelovati u zajedničkoj glazbeno-stvaralačkoj aktivnosti. (Požgaj, 1988)

Učitelj bi se trebao bez straha okušati u aktivnosti sviranja u razredu i nastojati približiti učenicima važnost i smisao sviranja i pjevanja.

3.1. Uloga sviranja

Učenici često odbijaju rad u glazbenoj nastavi ako se on svodi samo na pjevanje ili slušanje glazbe. Upravo iz tog razloga u nastavu glazbe uvodi se i sviranje kao aktivnost. Sviranje je jednake važnosti kao i pjevanje, a učenicima pruža mogućnost da se okušaju u još jednoj glazbenoj aktivnosti koja im je itekako od pomoći. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

Nastava sviranja u glazbenoj kulturi mora biti dobro organizirana jer se njome ostvaruju zadaci:

- učenici se uključuju u razne oblike muzičkog komuniciranja
- aktivira se njihova zvučna radoznalost
- razvija se zanimanje za instrumentalno muziciranje
- odgaja se slušna osjetljivost
- regulira se i oslobađa motorika
- razvijaju se potrebe za muzičkim izražavanjem (improvizacija)
- njeguje se zanimanje za kolektivne glazbene aktivnosti
- omogućuje se afirmacija njihovih individualnih sposobnosti i afiniteta. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987:73)

Također, sviranjem razvijamo i glazbeni sluh djece:

- sposobnost realizacije glazbenih misli pokretom
- sposobnost memoriranja glazbenih cjelina
- sposobnost primjene pisanog znaka u cjelini.
- osjećaj za ritam
- osjećaj za izražajnost u dinamici
- osjećaj za lijepo u glazbi
- osjećaj za izražajnost u tempu (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987:73)

3.2. Oblici sviranja

“U nastavi glazbene kulture sviranje podrazumijeva četiri oblika:

- *sviranje doba*
- *sviranje ritma*
- *sviranje melodije*
- *sviranje stanki*” (Novosel, 2003:185)

Prilikom obrade pjesme učenici uvježbavaju njen ritam, tekst i *melodiju*. Ritam u pjesmi može postojati samostalno, bez obzira na melodiju ili tekst pjesme, ali melodija ne može postojati bez ritma koji joj pripada. *Ritam* se odnosi na uzastopnost ponavljanja različitih tonova u pjesmi, a on se nalazi unutar metra koji se odnosi na naglašene i nenaglašene dobe. Također, *stanka* u pjesmi ima veliku ulogu, a zadatak učenika je shvatiti na koji način se stanika svira te koje osjećaje ona stvara. Prvo što će učenici savladati slušajući pjesmu je njezin ritam, pokreću tijelo osjećajući glazbu. Ritam i metar djeca trebaju shvatiti na praktičan način. Učenje ritma u razredu može se provesti tako da ga skupina učenika izvodi na istom instrumentu, da u izvođenju ritma istovremeno učenici sviraju na različitim udaraljkaama ili da se učenici izmjenjuju u korištenju različitih instrumenata. Nakon što učenici savladaju ritam i metar neke pjesme ili brojalice, možemo podijeliti učenike u dvije skupine. Jedna skupina svira metar, a druga skupina svira ritam. Tako učenici osjećaju

izmjenjivanje lakih i teških *doba* (metar). Uz dobu povezujemo mjeru i takt. Takt je dio notnog zapisa ispunjen dvodobnom ili trodobnom melodijsko-metričkom skupinom, a mjera je vrsta takta koja određuje broj i trajanje dobe (dvočetvrtinska, tročetvrtinska, troosminska...). Učenici će lakše shvatiti značenje ako se ne koriste stručni izrazi nego se pojednostave njima razumljivim jezikom. Primjerice, pojam dvodobni metar učenicima možemo pojasniti povezujući ga uz pojave u okruženju, odbrojavanje ili kucanje sata. Razne igre, pljeskanje dlanovima, pokreti glave i ostali načinima rada stvara se priprema za sviranje jer će dječje ruke i noge kasnije zamijeniti udaraljke kojima će svirati. (Novosel, 2003)

4. GLAZBENI INSTRUMENTI U RAZREDNOM SVIRANJU

Glazbeni instrumenti (instrumenti Orffovog instrumentarija) koji se koriste u nižim razredima osnovne škole trebaju biti što jednostavniji za sviranje kako djeci ne bi stvarala poteškoću prilikom učenja. Instrumenti korišteni u razrednoj nastavi imaju odgojnu i pedagošku svrhu. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

Školski instrumenti u nižim razredima osnovne škole obuhvaćaju ritamske i melodijske udaraljke koje pružaju brojne tonske mogućnosti kojima djeca otkrivaju svoje glazbene sposobnosti. (Novosel, 2003)

4.1. Ritamske udaraljke

“Udaraljke stvaraju zvuk kad ih se udari, prostruže ili protrese. Proizvode tonove određene visine ili pak tonove neodređene visine, odnosno samo buku.” (O’Brien, 2005:69)

Prije korištenja udaraljki potrebno je učenike upoznati s načinom njihova korištenja. Učenici će korištenjem ovih instrumenata znati prepoznati razliku u visini tona, ritmu, tempu i trajanju notnih vrijednosti. Ritamske udaraljke su instrumenti s tonovima određenih frekvencija. Učenici će pojam frekvencija shvatiti ukoliko im objasnimo da se ton proizveden na ritamskim udaraljka ne može otpjevati jer nema određenu visinu već je to šum. (Svalina i Mucić, 2022)

Sviranje udaraljki se izvodi tako da se instrument drži u lijevoj ruci, a batić kojim se udara po instrumentu drži se u desnoj ruci. Udari se batićem po instrumentu te se batić odmakne. Instrument se drži u lijevoj ruci zato što je većini ljudi lakše držati ga lijevom, a udarati desnom rukom. Prema materijalu ritamske udaraljke dijelimo na:

- *drvene ritamske udaraljke*
- *metalne ritamske udaraljke*
- *ritamske udaraljke s kožnom opnom* (Novosel, 2003)

4.1.1. Drvene ritamske udaraljke

Drvene ritamske udaraljke koje se koriste u razrednom sviranju su:

- štapići
- zvečke
- drveni bubanj
- kastanjete

Štapići su drvene ritamske udaraljke dugačke od 15 do 20 cm. Zaobljeni su sa svih strana. Prilikom sviranja potrebna su oba štapića te se svaki drži u jednoj ruci. Potrebno je oblikovati udubinu u dlanu da štapić bude nepokretan kako bi se proizveo što bolji zvuk, a štapićem u drugoj ruci koji se drži vrškovima prstiju udara se po nepokretnom štapiću. Zvuk je slabije jačine, stoga je potrebno udariti nepokretni štapić točno po sredini. Štapići služe da se njima odsvira samo jedan ili više tonova kraćeg trajanja i spadaju u najpokretniji instrument udaraljki.

Slika 1. Štapići (autorska fotografija)

Zvečke su instrument koji su zapravo kutija ili posuda različitog oblika ili materijala u kojoj se nalaze zrnca. Prilikom sviranja instrument se nepomično drži u lijevoj ruci, a desnom se udara po instrumentu. Proizvedeni zvuk je prilično tih te je također za izvođenje nota kraćih trajanja.

Slika 2. Zvečka (autorska fotografija)

Drveni bubanj je instrument četvrtastog oblika koji ima prorez na stranici. Također, instrument se čvrsto drži u lijevoj ruci, a desnom rukom se palicom udara po instrumentu u kojem se stvara kratkotrajni zvuk.

Slika 3. Drveni bubnjevi (autorska fotografija)

Kastanjete su narodni instrument koji se koristi kao pratnja španjolskim plesovima. Iz tog razloga je u manjoj mjeri zastupljen u razrednom dječjem instrumentariju. Zvuk nastaje tako da dvije drvene pločice udaraju jedna u drugu te se u unutrašnjosti pločica stvara zvuk. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

4.1.2. Metalne ritamske udaraljke

Metalne ritamske udaraljke koje se koriste u razrednom sviranju su:

- *trokutić*
- *činela*
- *tamburin*
- *praporci*

Trokutić je instrument sastavljen od dva dijela, metalnog štapića i metalnog trokutića na končiću. Svirač stavlja prst u omčicu na končiću metalnog trokutića te stavlja ruku u vodoravni položaj. Metalnim štapićem udara se trokutić i tako se proizvodi zvuk. Može se dobiti jači i prigušeniji zvuk. Ako svirač želi prigušeniji zvuk potrebno je dlan prisloniti uz metalni trokutić. Zvuk je dugotrajan, a sam instrument se koristi za duža i polaganija trajanja u pjesmi.

Slika 4. Trokutić (autorska fotografija)

Činela je instrument po sastavu sličan trokutiću jer također ima omču koja je obješena na lijevi palac. Udara se po instrumentu bočno metalnim štapićem. Činela može biti mala ili velika, a zvuk je srednje jačine.

Slika 5. Činele (autorska fotografija)

Tamburin je instrument načinjen od užeg metalnog ili drvenog prstena, a na tijelu su otvori i pokretljive metalne pločice. Također, instrument se drži u lijevoj ruci, a desnom rukom udara se po njemu. Zvuk je poprilično snažan jer se sastoji od više pojedinačnih zvukova te se većinom koristi kod glazbenih djela sporijeg ritma.

Slika 6. Tamburin (autorska fotografija)

Praporci su instrument sastavljen od kožne ili metalne osnove i malih praporaca, odnosno zatvorenih zvončića pričvršćenih za osnovu. Instrument se drži u mirnoj lijevoj ruci, a desnom rukom udara se po dršci. Proizvedeni zvuk je tih i preporučeno je koristiti praporce s ostalim instrumentima. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

Slika 7. Praporci (autorska fotografija)

4.1.3. Ritamske udaraljke s kožnom opnom

Ritamske udaraljke s kožnom opnom koje se koriste u razrednom sviranju su:

- *mali bubanj*
- *veliki bubanj*
- *mali ručni bubanj*

Mali bubanj je instrument od drvenog ili metalnog prstena preko kojega je s obje strane razapeta koža. Drvenom palicom ili maljicom udara se po razapetoj koži. Zvuk nastao udarcem maljicom je nježan i tih, a zvuk nastao udarcem palicom je zvonkiji i jači. Bez obzira na to čime je zvuk proizveden kratkotrajan je. Bubanj se pridržava lijevom rukom, a desnom se udara po koži bubnja. *Veliki bubanj* sličan je malom bubnju, a razlika je u veličini. Dok se mali bubanj može držati na klupici ili u krilu veliki bubanj ima metalne nožice na kojima stoji. Tehnika sviranja je ista. Lijevom rukom se instrument pridržava, a desnom se svira. Namijenjen je za sviranje naglašenih doba, a zvuk je poprilično jak. *Mali ručni bubanj*

građen je isto kao veliki i mali. Tehnika sviranja je identična. Zvuk je sličan zvuku malog bubnja samo malo tiši. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

Slika 8. Mali i veliki drveni bubanj (autorska fotografija)

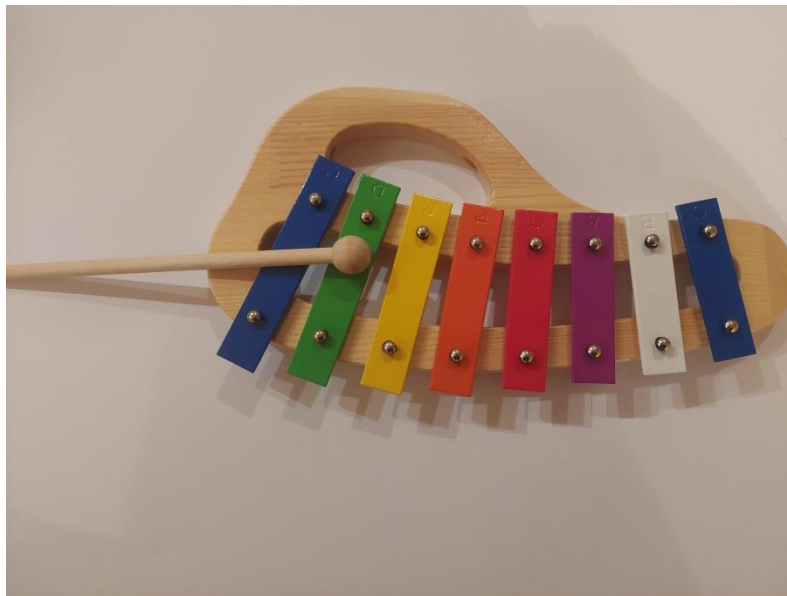
4.2. Melodijske udaraljke

Melodijske udaraljke su udaraljke na kojima se mogu proizvesti tonovi različitih visina te na njima možemo svirati melodiju. One nam olakšavaju istraživanje melodija i harmonija u glazbi te se koriste u učionicama za improvizacijske stvaralačke aktivnosti učenika. Učenici samostalno osmišljavaju i improviziraju melodiju. Melodijske udaraljke najčešće korištene u nastavi su:

- *ksilofon*
- *metalofon* (Svalina i Mucić, 2022)

Postoji znatna razlika između ksilofona i metalofona. *Ksilofon* spada u melodijske udaraljke s drvenim pločicama, a *metalofon* u melodijske udaraljke s metalnim pločicama.

Metalofon je instrument sastavljen od metalnih pločica poredanih na drveni okvir. Za sviranje koriste se dvije plastične ili drvene palice koje na vrhu imaju loptice, a ton se dobije udaranjem palicama o pločicu. Ton je dubok i dugotrajan. Metalofon je jednostavan za sviranje i najčešće se koristi na samom početku učenja sviranja instrumenata. Ksilofon je instrument građom isti kao metalofon. Razlika je u tome što se na ksilofonu nalaze drvene pločice dok su na metalofonu već spomenute metalne pločice. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

Slika 9. Dječji metalofon (autorska fotografija)

5. ORFFOV INSTRUMENTARIJ

Carl Orff njemački je skladatelj. Osnovao je plesnu školu u Münchenu u kojoj je želio omogućiti učenicima učenje povezivanjem različitih umjetnosti (ples, pjevanje, sviranje). Carl Orff stekao je svjetsku slavu po svom Schulwerku, ali također se proslavio i operom Carmina Burana koju je skladao 1935. i 1936. godine, a temeljena je na 24 pjesme iz srednjovjekovne zbirke Carmina Burana.

Rad na Orff-Schulwerku Orff je započeo dvadesetih godina idejom o elementarnoj glazbi. Početak elementarnog muziciranja za Orffa bio je tjelesni pokret, odnosno pucketanje prstima, pljeskanje, tapkanje nogama i ključna je bila improvizacija u svim aktivnostima. Orff je objavio svoj rad nakon drugoga svjetskog rata koji je ubrzo prihvaćen kod mnogih glazbenih pedagoga. Glazbeni pedagozi su odmah uvidjeli da se radi o glazbi isključivo za djecu i glazbi koju će djeca obožavati i rado na nju svirati i pjevati. Nazvali su Orffov-Schulwerk "elementarnom glazbenom podukom za djecu". Objavljeno je pet svezaka s 250 starih njemačkih pjesama za djecu. Sredinom 20. stoljeća u Salzburgu su počeli tečajevi za djecu, a 1963. godine otvoren je Orff-Institut koji djeluje i danas. (Rojko, 1996)

Na samom početku Orff je smatrao da su za razrednu nastavu najprikladniji instrumenti udaraljke. Neke udaraljke koje je Orff planirao koristiti u razrednoj nastavi su postojale, ali većinu ih je trebalo konstruirati. Smatrao je da je potrebno konstruirati melodijske udaraljke pa je konstruirao ksilofon, a kasnije i metalofon. U nastavu je uveo i mnoštvo drugih instrumenata. Orff je smatrao da rezultat glazbenog stvaranja djece treba biti glazba koja za učenika ima značenje i da su mašta i kreativnost ključ dječjeg stvaranja. (Svalina, Mucić prema Orff, 1963.) Orffu je bitno da je atmosfera opuštena, a ne natjecateljska. Materijali koji se koriste trebaju biti jednostavni i bliski djeci. (Svalina i Mucić prema Shamrock, 1986)

Polazište u dječjem stvaranju za Orffa je ritam koji djeca izvode udaraljka. Orff nalaže da djecu treba voditi kroz četiri faze glazbenog razvoja:

- *istraživanje*
- *imitacija*
- *improvizacija*
- *stvaranje* (Svalina i Mucić prema Coco, 2020)

U prvoj fazi, fazi *istraživanja* djeca istražuju mogućnosti korištenja instrumenta i vlastite mogućnosti. U fazi *imitacije* djeca razvijaju glazbene vještine (najviše tjeloglazba). U trećoj fazi, fazi *improvizacije* djeca mogu samostalno oblikovati glazbene obrasce, dok u četvrtoj, fazi *stvaranja* spajaju sve urađeno u prethodnim fazama te kombiniraju sviranje, pjevanje i kretanje. (Svalina i Mucić prema Coco, 2020)

Instrumenti Orffovog instrumentarija mogu se podijeliti u četiri skupine:

1. “Udaraljke s neodređenom visinom tona: zvečka (Rassel), štapići, cimbali, činele, triangli, kastanjete, različiti drveni i kožni bubnjevi, tamburin, praporci i sl.
2. Udaraljke s određenom visinom tona: timpani, zvončići, metalofoni, ksilofoni, čaše.
3. Žičani instrumenti: gambe, psaltiri, lutnje, gitare i, eventualno, čelo i kontrabas.
4. Puhački instrumenti: blok-flaute, flaute od bambusa, frule, rogovi.” (Rojko, 1996:125)

Slika 10. Kastanjete (<https://www.idadidacta.hr/kastanjete-drvene-3368>)

Slika 11. Psaltir (<https://www.savitamusic.com/bowed-psaltery-studio-49>)

Slika 12. Timpani (<https://www.musiciansfriend.com/>)

Slika 13. Ksilofon (<https://musicmax.hr/flight-fx12-ksilofon~p12957hr/>)

Slika 14. Gamba (<https://www.heidelberg.de/musikschule-und-singschule/startseite/unterricht/gambe.html>)

Slika 15. Lutnja (<https://www.contactmuziek.nl/instruments.html>)

Slika 16. Kontrabas (<https://hr.izzi.digital/#/>)

Slika 17. Blok-flauta (<https://www.muziker.hr/>)

Slika 18. Rog (<https://hr.izzi.digital/#/>)

Od navedenih instrumenata Orff je smatrao da su instrumenti najprikladniji za razrednu nastavu:

- štapići
- kastanjete
- mali drveni bubanj
- zvečka
- blok-flauta
- praporci
- ksilofon
- timpani
- veliki bubanj
- tamburin
- trokutić
- činele
- mali bubanj

"Orffov instrumentarij je vrlo blizak djeci bez obzira na uzrast, instrumenti su vrlo jednostavni za sviranje i zato vrlo omiljeni. Udaraljke i jednostavni melodijski instrumenti pružaju zanimljive zvukovne, odnosno tonske mogućnosti, unose mnogo radosti među djecu, jer djeca s njima otkrivaju sposobnosti za koje nisu bili svjesni da ih posjeduju." (Novosel, 2003:171)

Dodatak:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=z4kwrdfWOPU>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=F80LKTinhJE>

6. SVIRANJE PO RAZREDIMA

U poglavlju “*Sviranje u razredu*” spomenuta su četiri oblika sviranja: sviranje doba, ritma, melodije i stanki. Te su aktivnosti raspoređene po razredima, a naglasak je na tome da se u prvom razredu izvodi samo sviranje doba i ritma, a u ostalim razredima se provode svi oblici sviranja. Sviranje je aktivnost povezana sa svim glazbenim područjima te se smatra da je nadogradnja pjevanju. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

6.1. Sviranje u prvom razredu

Najčešći problem sviranja u prvom razredu stvaraju ritam i intonacija. Za rješavanje tog problema koriste se pjevane i govorene brojalice. U prvom polugodištu učenici govorene brojalice uče napamet jer još nisu naučili čitati, kasnije se govorene brojalice mogu zapisati na papir ili školsku ploču. Učenici takve brojalice uče govoriti u određenom ritmu, a mogu se izgovarati slobodnom visinom tona ili na točno određenom tonu. Brojalice izgovarane na slobodnoj visini tona su jednostavnije za učenje jer, kao što je već spomenuto učenici imaju najčešći problem s intonacijom i ritmom. Nakon što su učenici savladali brojalice na slobodnoj visini tona, učitelj s učenicima počinje uvježbavati brojalice s određenom visinom tona. Učitelj treba pronaći najlakši način na koji će učenike uputiti na korištenje istim tonom kroz cijelu brojalicu. Najefikasniji način je da učitelj otpjeva, a učenici ponove za njim. Učitelj će otpjevati cijelu pjesmicu u tonu g1 jer je taj ton najčešći pri obradi brojalice. Nakon što su učenici izvježbali zadanu brojalicu u tonu g1, svaku narednu će pjevati u istom tonu. Pjevanje tona g1 već će biti automatizirano za svaku sljedeću brojalicu. Nakon što su učenici naučili nekoliko brojatica i koristili se njima, učitelj će ih naučiti novi pojam – takt. Učitelj se može koristiti razrednim igrama ili slušanjem skladbe može učenici približiti pojam doba (pljeskanje, otkucaji sata, razni pokreti...). Kada su učenici naučili pjevati i otkucavati dobe brojalice istovremeno slijedi učenje novog pojma – ritam. Pojam dobe je učenicima teže objasniti od takta. Učitelj može učenike podijeliti u dvije grupe. Jedna grupa pjeva brojalicu, a druga grupa o klupu otkucava dobe. Nakon nekog vremena grupe će zamijeniti uloge. Sljedeći zadatak je da učenici u sebi pjevaju brojalicu, a samo otkucavaju dobe. Tako će učitelj učenicima približiti, na najlakši način pojam ritma. Sa svakom narednom brojalicom učitelj može s učenicima na isti način vježbati dobe i ritam. Na temelju izvježbanih brojatica

učenici će savladati osnovne pojmove potrebne za sviranje. Nakon svladanih pojmova, uvode se udaraljke. Prvi se uvode štapići. Učitelj učenike podučava na koji način će ih svirati te pruža mogućnost svakom učeniku da svira njima. Također, učenici mogu svirati po grupama. Jedna grupa svira na štapićima, druga plješće dlanovima, a zatim svi skupa sviraju na štapićima. Na isti način u razredni instrumentarij uvode se i bubnjevi, praporci, činele i trokutići. Sada učitelj može učenike podijeliti u tri grupe. Jedna grupa svira štapiće, druga bubnjeve, praporce i činele, a treća grupa svira trokutiće. Nakon svladanog tona g1, učenici mogu započeti s područjem pjevanih brojalica. Pjevana brojalica ima barem dva tona različite visine. Postupak sviranja može biti isti kao kod govorenih brojalica, pojedinačnim uvođenjem instrumenata. Neke od prikladnih brojalica za prvi razred su: “En, ten, tini”, “Eci, peci, pec”, “Išo medo u dućan”, “Pliva patka preko save”, “Ringe raja”... (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

6.2. Sviranje u drugom razredu

U drugom razredu učenici na početku školske godine ponavljaju naučeno u prvom razredu. Ponovno će otpjevati i odsvirati brojalice kako su to naučili. Nakon ponovljenog gradiva, uvode se melodijski instrumenti. Najprije se uvode melodijski instrumenti s pločicama, zatim s tipkama, a tek onda melodijski instrumenti sa žicama. Potrebno je kod učenja bilo kojeg instrumenta krenuti s tonom g1. Učitelj učenike mora sa svakim instrumentom detaljno upoznati. Nakon što su učenici naučili na svakom instrumentu odsvirati ton g1, odsvirat će brojalicu koja sadrži ton e1. Kada su savladali tonove g1 i e1, uče ton a1, a zatim i ton f1. U drugom razredu sviraju se i pjevaju samo spomenuti tonovi – e, f, g, a. Neke od prikladnih brojalice i pjesmica za drugi razred su: “Iš, iš, iš, ja sam mali miš”, “En, ten, tini”, “Bumbari se sastali”, “Junak Janko”, “Tužibaba Reza”... (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

6.3. Sviranje u trećem razredu

Na početku školske godine mora se ponoviti naučeno u prethodnoj godini, u drugom razredu. U trećem razredu proširuje se tonski niz. Učenici će naučiti otpjevati i odsvirati svih osam tonova u prvoj oktavi (c, d, e, f, g, a, h, c ili DO, RE, MI, FA, SO, LA, TI, DO). Sve naučene pjesmice su većinom u dvodobnoj mjeri, ali učenicima u trećem razredu treba objasniti što je to doba i naučiti ih da pravilno odsviraju dvodobnu ili trodobnu mjeru. Učitelj bi trebao učenicima otpljeskati ili na neki drugi način prikazati određenu mjeru, a zatim ju učenici trebaju znati odsvirati na instrumentima. Ako su učenici u većoj mjeri savladali ritam, dobu, takt i melodiju učitelj može izabrati razrednu igru u kojoj će učenike podijeliti u dvije grupe. Jedna grupa će pjevati, a druga grupa svirati zadanu pjesmicu. Neke od prikladnih brojalica i pjesama za treći razred su: “Elem belem bum barisa”, “Dirum, dirum”, “Vozila se šajka”, “Avanture maloga Juju”, “Škripi đeram”... (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

7. PJEVANJE

Pjevanje je glazbeno izražavanje koje se provodi s pomoću ljudskog glasa. Ono je raznovrsno i može biti jednoglasno i višeglasno, ovisno o građi kompozicije. Pjevanje se može izvoditi uz instrumentalnu pratnju ili bez nje. U ljudskom grlu stvara se glas. Zrak izlazi iz pluća te uzrokuje titranje glasnica. Postoji razlika glasova u dubini pa su tako muški glasovi dublji od ženskih ili dječjih. Ženski i dječji glas su visoki te se nazivaju sopran, duboki, ženski ili dječji glas je alt, srednji je mezzosopran. Muški glasovi se dijele na visoki glas tenor, duboki glas, bariton i bas i srednji glas opsegom između tenora i basa. Pjevanje je jedno od najstarijih oblika glazbenog stvaralaštva. (Kovačević, 1977)

Ljudski glas nastaje u već spomenutim glasnicama koje su smještene u grkljanu. To su tetive koje su s pomoću mišića jedna drugoj primiču ili odmiču. Tijekom prolaska struje zraka kroz glasnice one se pokreću i proizvodi se zvuk. Pri pjevanju izrazito je važno disanje. Ispravan način disanja je uvlačenje u pluća dovoljne, ali ne prevelike količine zraka. Dijafragma se pomiče naniže, trbuh iskače, a rebra se šire u stranu, pri izdisanju događa se suprotno. Smatra se pogrešnim načinom disanja ako se podižu ključne kosti. Djeca često imaju problem pjevanja kroz nos, stoga je potrebno s njima izvoditi vježbe udisanja i izdisanja. Potrebno je disati polagano. (Njirić, 2001)

Dobro pjevanje podrazumijeva:

- ispravno disanje
- pravilan izgovor teksta
- ispravna intonacija
- jasan ritam
- odgovarajući tempo i dinamika (Makjanić i Završki, 1973)

“Osobito treba njegovati tiho pjevanje, a izbjegavati usiljenost i vikanje.” (Makjanić i Završki, 1973:5)

8. GLAZBENI ELEMENTI

Glazbeni elementi su:

1. *ton*
2. *doba ili mjera*
3. *ritam*
4. *melodija*
5. *harmonija*
6. *tempo*
7. *dinamika*
8. *agogika*

Ton je izuzetno važan u svakom smislu glazbene umjetnosti. Razlikuje se od drugih zvukova jer ima točno određenu visinu, trajanje, jačinu i boju. Visina tona je karakteristika koja razlikuje ton od šuma ili zvuka, a ovisi o frekvenciji (veća frekvencija - viši ton, niža frekvencija - niži ton). Tonovi se mogu usporediti s bojama u našem okruženju. Svjetlije boje mogu se prikazati višim tonovima i u nama bude radost i osjećaj slobode, a tamnije boje mogu se prikazati nižim tonovima, a one na nas utječe suprotno. Visinu tona dijete će teže usvojiti jer najprije mora naučiti slušno razlikovati tonove, moći će ga otpjevati tek kada mu se dovoljno razviju glasnice. Jačina tona može biti jača ili slabija, a djetetu najviše odgovaraju umjereno jaki tonovi. Trajanje tona ovisi o titranju čestica, odnosno frekvenciji. Ako čestice traju kraće ton je kraći, a ako traju duže i ton će biti duži. Djetetu su bliži i lakše savladaju kraće tonove. Boja tona ovisi o načinu i instrumentu njegova izvođenja. U svakodnevnoj komunikaciji neke su riječi slabije, a neke jače naglašene. Isto se događa i s tonovima, neki su slabije, a neki jače naglašeni. Izmjena tonova s točno određenim ritmom čini melodiju koja se s obzirom na mjeru smještena u taktove. U jednostavnim mjerama (dvočetvrtinska, tročetvrtinska, troosminska) prva doba je naglašena, a ostale su nenaglašene. Složene mjere su četveročetvrtinska, šestosminska i devetosminska. U četveročetvrtinskoj mjeri naglašene su prva i treća doba, u šestosminskoj prva i četvrta doba, a u devetosminskoj su naglašene prva, četvrta i sedma doba. Nakon glazbenog ključa nalazi se oznaka mjere u kojoj gornji broj označava broj doba u taktu, a donji broj označava trajanje dobe. Mjere su jednostavne i složene. Jednostavne su dvodobna i trodobna, a složene se sastoje od najmanje dvije jednostavne mjere. *Ritam* se smatra glazbeno najvažnijim elementom jer je upravo

glazba dinamična umjetnost. Ritam se odnosi na izmjenu i nizanje tonova različitih trajanja, a pojavljuju se i stanke koje su, također od velike važnosti. Pri upoznavanju učenika s pojmom ritma potrebno je započeti s jednostavnim, njima zanimljivim ritmom. Također, potrebno je krenuti od sporijih ka bržim ritmovima. Brojalice su poprilično korisne jer one razvijaju ritam, glazbeno pamćenje i sluh. *Melodiju* čine tonovi. Tonovi mogu biti različitog trajanja i visine. Učenicima mogu predstavljati probleme skokovi, visoki tonovi, intervali i brži ritam. Melodija se dijeli na instrumentalnu i vokalnu. Instrumentalna se odnosi na melodiju proizvedenu na nekom instrumentu, a vokalna se odnosi na izvođenje glasom. *Harmonija* predstavlja sklad, a spajanje najmanje tri ili više tonova u cjelinu čini akord ili suzvuk koji može biti trozvuk, četverozvuk, peterozvuk, šesterozvuk i sedmero zvuk. U nižim razredima osnovne škole najčešće se pojavljuje trozvuk koji se sastoji od terce, kvinte i osnovnog zvuka. *Tempo* se odnosi na brzinu izvođenja skladbe, a može biti: polagan, umjeren, brz ili vrlo brz. Dijete nižeg uzrasta razlikuje samo brz i spor ritam, a s vremenom počinje razlikovati i zna prepoznati umjeren ritam. Oznake za tempo prikazuju kojom se brzinom izvodi određena skladba (brzo, polako, umjeren). *Dinamika* je glasnoća izvođenja skladbe, pa se tako skladba može izvoditi: tiho, srednje tiho, jako, vrlo jako, srednje jako... također, postoje oznake iz kojih je vidljivo koji oblik dinamike prevladava u skladbi. *Agogika* se odnosi na izmjenu tempa unutar skladbe, primjerice postepeno utišavanje, ubrzavanje, usporavanje...

9. PJEVANJE U ŠKOLI

Nastavni plan i program za osnovnu školu nastave Glazbene kulture navodi dva temeljna načela: psihološko i kulturno-estetsko. Spomenuta načela nalažu da se u nastavi Glazbene kulture trebaju obrađivati pjesme koje kod učenika stvaraju radost - psihološko načelo te da ih naučene pjesme moraju estetski odgajati – kulturno-estetsko načelo. Pjevanje je aktivnost koja samo po sebi u djeci budi radost i sa zanimanjem ju provode. Zapravo, sam cilj aktivnosti pjevanja u nastavi glazbene kulture nižih razreda osnovne škole je usvajanje i izvođenje određene pjesme koji se odnose na melodiju, ritam, intonaciju i ostale glazbene izražajne elemente. U razrednoj nastavi najjednostavniji način učenja pjesmice je učenje pjesme kroz igru. (Dobrota, 2012)

Kvalitetne igre koje se koriste u razrednoj nastavi pri obradi pjesmica su:

- *igra jeke*
- *igra lovca*

Igra lovca koristi se kod ponavljanja djeci poznate pjesme. Učitelj će otpjevati pjesmu nekoliko puta, a učenici će se naknadno uključiti i pjevati s njim. Pri učenju težih i djeci nepoznatih pjesmica koristi se *igra jeke*. Kod obrade nove pjesmice ključna je glazbena motivacija koja može biti glazbena ili neglazbena (čitanje priča, gledanje slika...). Također, pjesmica se najavljuje, vrši se upjevavanje te se pjesmica demonstrira u cjelini. Nakon toga analizira se koliko pjesmica ima strofa i stihova te postoje li nepoznate riječi. Proučava se melodijski zapis pjesme, učitelj otpjeva pjesmu, a učenici ponavljaju i tako ju usvajaju. Analiziraju se također ritam i takt pjesme. Sljedeće je izražajno dotjerivanje u kojemu se pjesmica izvodi u različitom tempu i dinamici. Vrlo je bitan početak pjevanja koji se mora vršiti odbrojanjem ili taktiranjem. Odbrojanjem se izgovaraju određene dobe. A taktiranje se odnosi na vizualni znak početka izvedbe pjesme pokretima ruku. (Dobrota, 2012)

Razlikujemo funkcionalno i umjetničko pjevanje. Umjetničko pjevanje je pjevanje koje je potrebno prakticirati u osnovnim školama jer se odnosi na visoke umjetničke zahtjeve, no s obzirom na nedostatak mogućnosti ono se rijetko može provesti u hrvatskim školama. Funkcionalno pjevanje odnosi se više na društvo nego na umjetnost te je cilj funkcionalnog pjevanja radost i zadovoljstvo tijekom pjevanja, a ne u tolikoj mjeri pravilnost izvođenja pjesme. (Rojko, 1996)

“Težiti svakako treba umjetničkom pjevanju, i to ne samo u zboru, gdje se ono najprirodnije i ostvaruje, nego i u razredu. Pukom funkcionalno pjevanju nema mjesta u školi.” (Rojko, 1996:120)

9.1. Narodna pjesma

U osnovnoj školi često se pjevaju narodne pjesme koje u većini slučajeva predstavljaju problem prilikom obrade. Narodne pjesme u osnovnim školama pjevaju se iz više razloga:

- nastoji se njima očuvati umjetnička baština naših naroda
- nastoje se postići neki izvanglazbeni ciljevi
- smatraju se pogodnim nastavnim sredstvima za rješavanje problema prilikom intonacije i ritma
- pružaju učenicima mogućnost estetskog doživljavanja glazbe
- utječu pozitivno na glazbeni ukus učenika (Rojko, 1996)

Pjevanje narodnih pjesama u školama ima smisla samo ako smo učenike upoznali s krajem iz kojega pjesma dolazi, s kulturom naroda, nošnjama i ostalim kulturnim elementima vezanim uz pjesmu koja se obrađuje. Tako se može vršiti i korelacija s ostalim nastavnim predmetima, primjerice Tjelesnom i zdravstvenom kulturom ili Hrvatskim jezikom. (Dobrota, 2012)

“Posebnu pozornost valja posvećivati pjevanju narodne pjesme. To pjevanje mora biti istinito. Nijednu takvu pjesmu ne bismo smjeli otpjevati ako je pritom nismo koliko god je moguće temeljitije etnomuzikološki obradili.” (Rojko, 1996:121)

10. GLAZBENI SLUH DJETETA

Veliki broj ljudi smatra da je zapravo glazbeni sluh sastavljen samo od pjevanja, ali ono može podrazumijevati i sviranje i ostale glazbene aktivnosti. Na temelju pjevanja može se dobiti uvid u glazbeni sluh, ali ne kod svakoga jer je glazbeni sluh individualan. Dijete rođenjem donosi u sebi elemente glazbenog sluha, ali potrebno je uvidjeti, već u ranijoj dječjoj dobi na kojoj je razini razvijeni sluh te treba težiti ka tome da se što više razvije. Roditeljski dom može utjecati na razvoj djetetovog sluha, ali u većoj mjeri će utjecati vrtići i škole jer moraju osigurati adekvatne uvjete u kojima je dijete okruženo glazbom i tako razvija glazbeni sluh. Kod nekolicine djece glazbeni razvoj razvija se brzo i odmah se može primijetiti da je glazbeni sluh na višoj razini od one djece kod kojih se razvija sporije. U tom slučaju može se glazbeni sluh shvatiti na pogrešan način, kao potpuni nedostatak glazbene sposobnosti. Iz tog razloga učitelj mora biti strpljiv s takvim učenicima i nastojati otkriti na kojoj je razini glazbena aktivnost svakog pojedinog djeteta. Zadatak učitelja je da ohrabruje učenike i da podjednako nastoji razviti glazbenu sposobnost kod svakog učenika. S glazbenim sluhom djeteta treba biti vrlo oprezan jer ako se djetetu kaže da nema sluha ili nešto slično to može utjecati negativno na dijete i u većini slučajeva dijete više neće htjeti pjevati i baviti se glazbom općenito iako voli glazbu i uživa u njoj. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

Postoji nekoliko komponenata na temelju kojih se može procijeniti na kojoj je razini razvijen sluh djeteta:

- osjećaj za ritam
- osjećaj za intonaciju
- osjećaj za izražajnost u dinamiци
- osjećaj za izražajnost u tempu
- osjećaj za realizaciju glazbenih misli pokretom
- osjećaj za glazbenu analizu
- sposobnost za memoriranje glazbenih cjelina
- osjećaj za skupno muziciranje
- sposobnost za primjenu pisanog znaka pri realizaciji glazbenih cjelina
- osjećaj za uočavanje ugođaja u glazbi
- sposobnost za improviziranje glazbenih cjelina

- sposobnost za razlikovanje boje zvukova itd. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987:11)

Nekoliko postupaka učitelju može pomoći pri razvoju dječjeg sluha, ritamskog osjećaja i glazbenog pamćenja. *Slušanje glasova, šumova i tonova* je jedan od njih. Učitelj učenicima prikazuje razliku u tonovima, primjerice udarac olovkom o staklenku proizvodi drugačiji zvuk od udarca olovkom u klupu ili upoznaje učenike s različitim tonovima na instrumentima. Kvalitetnom se pokazala i razredna igra u kojoj učenici sakriju određeni predmet, a jedan učenik ga nastoji pronaći. Dok učenik pronalazi predmet ostali učenici ga upućuju na blizinu predmeta pjevanjem. Ako je učenik blizu skrivenog predmeta pjevaju glasnije, a ako se udaljava od predmeta učenici će pjevati tiše zadanu pjesmicu. Drugi postupak razvoja dječjeg sluha je *reproduciranje i pamćenje melodijskih fraza* u kojemu učitelj pjeva određenu frazu, a učenici će ponavljati za njim. Poželjno je da učitelj da na instrumentu početnu intonaciju. Na isti način učitelj s učenicima može uvježbavati i *reproduciranje i pamćenje ritamskih fraza*. Ovaj postupak nadovezuje se na idući u kojemu učenici prate melodijske linije pokretima ruke. Učenici pjevaju, a pokretima ruke prate uzlazne i silazne tonove. Učitelj može pjevati ili svirati početak napjeva neke pjesme, a učenici pogađaju o kojoj je pjesmi riječ. Izvan škole učenici imaju brojne mogućnosti za razvoj ritma. Posvuda čuju glasnije ili tiše zvukove. Ritam se može uvježbavati *sviranjem s pjevanjem*, (učenici pjevaju te istovremeno prikazuju ritam pljeskanjem ili sviranjem), *sviranjem s pjevanjem u sebi* (učenici izvode ritam, ali tekst pjevaju u sebi) i *pokretom u ritmu pjesme* (koračanje uz melodiju). Nakon uvježbanog ritma učenici će moći prepoznati pjesmu samo na temelju ritma. (Požgaj, 1988)

11. OPSEG I RAZVOJ DJEČJEG GLASA

U razrednom pjevanju ne bi se trebalo ići s tonovima ispod prvog d jer je većini učenika već prvi c ton poprilično dubok. U višim tonovima dječji glas je najljepši, stoga treba se pjevati tiho i čisto u tonovima iznad drugog d. Učitelj bi trebao imati neki instrument kojim će učenicima ukazati na razliku u tonovima i kojim će im započeti intonaciju. U nižim razredima osnovne škole ne pjeva se po notama nego po sluhu. Potrebno je stvoriti ugodnu atmosferu prikladnu pjesmi koju učenici usvajaju. Preglasno i forsirano pjevanje negativno utječe na dječji glas jer ga izobličuje. Tijekom pjevanja učenici trebaju stajati ravno ili uspravno sjediti, a disanje trebati učiniti svjesnim tako da učenici uzimaju zrak na dijelovima pjesme na kojima im se to naznači. Dječje disanje tijekom pjevanja se može uvježbavati tako da učenici duboko udahnu, a zatim polako izdahnu propuštajući zrak između jezika i zubi. (Požgaj, 1988)

Pravilno disanje je uvjet lijepom pjevanju, stoga je vrlo važno pripaziti na udahnutu količinu zraka. Učenike treba uputiti na razlikovanje disanja pri pjevanju i govoru, pri pjevanju je potrebno koristiti dijafragmu kako bi se došlo do što ljepšeg i jasnijeg tona. "Takvo disanje nazivamo ošitno ili trbušno disanje kod kojeg se pluća pune zrakom, trbušni mišići se rastegnu, ošit spušta, a prsna se šupljina povećava i puni zrakom. Izdisaj se odvija opuštanjem trbušnih mišića. Dizanjem ošita u prvobitni položaj, prsna šupljina se smanjuje, a pluća istiskuju udahnutu količinu zraka." (Novosel, 2003:70)

Dizanjem se naglašava osjećajnost. Ako se učenici pridržavaju pravilnog disanja njegov razvoj će se brže odvijati. Jedan od načina na koje učitelj s učenicima može uvježbavati disanje je: djeca su u krugu, učitelj demonstrira disanje držanjem ruke na truhu, a djeca gledaju. Zatim, učitelj obilazi učenike dok vježbaju i zahtjeva od njih polagano udisanje i izdisanje kroz usta. Skrenut će im pažnju na napinjanje trbuha prilikom udisanja i opuštanje prilikom izdisanja. Pravilno disanje potrebno je iznova ponavljati kroz cijelu školsku godinu. Dječji glas je potrebno kontinuirano proširivati. (Novosel, 2003)

Dikcija je vrlo važna jer se odnosi na jasan i pravilan izgovor koji je ključ uspješno izvedene pjesme. Riječi moraju biti pravilno naglašene, a slogovi čisto izgovoreni čemu pomaže sudjelovanje svih govornih organa tijekom pjevanja. Pri pjevanju poprilično je važna i intonacija jer pjevanje izvan prirodnog opsega dječjeg glasa može naštetiti njegovu razvoju. Učitelj mora pripaziti na intonaciju i pridržavati se intonacije koja je predviđena za svaku pojedinu pjesmu. Ako učenici imaju problem s predviđenom intonacijom, učitelj može započeti pjesmu nižom i polagano dolaziti do predviđene intonacije vježbom. Melodija i ritam su također bitne sastavnice pjevanje koje je potrebno uvježbavati za pravilno pjevanje. Treba pripaziti i na dinamiku jer se njome izbjegava jednoličnost u pjesmi. Potrebno je fraze pjesmice ponavljati nekoliko puta dok ih učenici ne savladaju. (Novosel, 2003)

“Najvažnije je da dijete osjeti ono što pjeva, jer će tada osjetiti ljepotu pjesme i njezino će izvođenje biti pravilno interpretirano.” (Novosel, 2003:72)

12. ZNAČENJE I ODABIR PJESME

Pjesma za dijete predstavlja radost i igru. Uživa u svom glasu te ga melodija i ritam pokreću i bude u njemu snažnu emociju. Otpjevana riječ će na dijete imati bolji utjecaj nego samo izgovorena jer je u pjesmi dijete fokusirano na ritam, melodiju i samo značenje otpjevanje riječi. Dijete će vrlo često kroz pjesmu izraziti svoje emocije s kojima se susreće. Optimalno razdoblje za razvoj dječjih glazbenih sposobnosti je između dvije i šest godina, tada se najviše razvija djetetova osjetljivost. Djeca razvijenih glazbenih sposobnosti imaju velik interes za bavljenje glazbom te im je potrebno to u što većoj mjeri omogućiti jer mogu utjecati i na manje zainteresiranu djecu. Pjevanje je umjetnost, a pjesma je vrijedna jedino ako u djetetu budi radost i zadovoljstvo. Pjesma ima odgojnu ulogu i utječe na djetetov razvoj. Kroz igru najlakše će usvojiti zadani tekst. Vedre pjesme djetetu pomažu pri povezivanju s vršnjacima. Nježne pjesme dijete umiruju i odmaraju za komunikaciju. Uspavanke uvode dijete u san. Svakodnevnim pjevanjem utječemo na djetetov intelektualni, tjelesni i emocionalni razvitak, pjevanjem uz igru razvijaju se djetetove motoričke vještine i potiče se njegova socijalizacija. Učenici razredne nastave ne mogu svladati veći broj pjesama, stoga učitelj mora sam odlučiti koje pjesme će s učenicima obrađivati. Već poznate pjesme učenici će brzo svladati te ih rado pjevati. (Marić i Goran, 2013)

“Na satu glazbene kulture, pjesma se obrađuje u nekoliko faza:

1. *motivacija*
2. *najava*
3. *demonstracija*
4. *čitanje teksta*
5. *izvođenje pjesme u cjelini*
6. *učenje melodije*
7. *utvrđivanje melodije*
8. *izražajno dotjerivanje*” (Novosel, 2003:72,73)

Tijekom *motivacije* razgovaramo s učenicima i stvaramo ugođaj za obradu zadane pjesme. Možemo sami osmisliti motivaciju, a može nam poslužiti književni tekst, slagalice, zvučni primjeri ili neki drugi kreativno osmišljeni način motiviranja. Motivacija najčešće ovisi o samoj tematici pjesme. Druga faza je *najava* pjesme. Učenike upoznajemo s naslovom i

autorom pjesme ako je on naznačen, a ako pjesma potječe iz narodnog stvaralaštva, djeci moramo objasniti glavne karakteristike spomenutog podneblja s nekim jednostavnim informacijama vezanim uz spomenuti kraj. Tijekom *demonstracije* učitelj svira i pjeva pjesmu u cijelosti, a na plakatu možemo učenicima prikazivati cjelokupan tekst pjesme, primjerice korištenjem slikopriče ako se radi o učenicima prvih ili drugih razreda. Nakon demonstracije učitelj *čita pjesmu* učenicima, analizira tekst, razgovara s njima o tematici pjesme i o nepoznatim riječima. Ako postoje nepoznate riječi učitelj ih učenicima mora objasniti te jednostavno pročitati ponovno tekst uz otkucavanje doba. Učitelj prije učenja pjesme još jednom *izvodi pjesmu u cjelini* kako bi se učenici osvrnuli na melodiju i ritam. Učenici samo prate tekst dok učitelj čita ili ju u sebi tiho pjevaju. Nakon toga slijedi *učenje melodije*. Najjednostavniji način usvajanja melodije je učenje fraze po frazu. Učitelj otpjeva jednu frazu, a zatim učenici za njim ponove. Učitelj ponavlja isto sa svim frazama u pjesmi. Kada je učitelj utvrdio da su učenici savladali sve fraze ponovit će s njima cijelu pjesmu. Učitelj će s učenicima *utvrđivati melodiju*. Pjevat će pjesmu nekoliko puta na različite načine: polovica razreda pjeva jednu frazu, druga polovica razreda drugu frazu, jedan red učenika pjeva jednu frazu, a drugi red pjeva drugu frazu te se tako izmjenjuju ili tako da pjeva nekoliko učenika, a ostali učenici su ritmička pratnja. Posljednja faza, faza *izražajnog dotjerivanja* odnosi se na pjevanje, ali pritom pazeći na izražajne sastavnice pjesme. Učenici su savladali tekst, melodiju i ritam, ali trebaju dotjerati naučeno. (Novosel, 2003)

U nižim razredima osnovne škole postoji točno određen broj i oblici pjesama koje se obrađuju.

“Pjesme po sadržaju teksta i ugođaju možemo svrstati u nekoliko grupa:

1. *nježne i osjećajne pjesme (lirske)*
2. *vesele i šaljive dječje pjesme*
3. *odrešite i čvrste (borbene i revolucionarne)*
4. *neke narodne pjesme (rozgalice)* (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987:16)

Učitelj prije obrađivanja nove pjesme treba u razredu stvoriti pozitivnu atmosferu i prikladan ugođaj pjesme. Naravno, tijekom pjevanja potrebno je paziti na disanje i na korištenje dijafragme. Pjesme bolne tematike najsnažnije stežu dijafragmu i razvijaju glasnice. Tijekom obrade *lirskih pjesama* dijete treba osjetiti pjesmu, jer će se tako najkvalitetnije usvojiti lirska pjesma. Uspavanke, također u djetetu bude snažne osjećaje. *Revolucionarne borbene pjesme* učenici učiti nešto kasnije, nakon što su obradili nekoliko lirskih pjesama i kada su u potpunosti savladali korištenje dijafragme. Učenike treba upoznati s pojmom snažnog pjevanja prije obrade ovakvih vrsta pjesama. Kako bi učenici razvili dijafragmu u dovoljnoj mjeri za pjevanje borbenih i revolucionarnih pjesama djeci se sugerira emotivno stanje ljutnje. Učenicima se može reći da zamisle vojnike u uniformama koji hrabro koračaju, a njihov hod je poprilično naporan. Djeca mogu, također koračati kako bi si što bolje prikazali zamišljeno. Smatra se kako su *vesele dječje pjesme* jednostavne za pjevanje, no potrebno je također stvoriti kvalitetnu motivaciju koja će nasmejati učenike i stvoriti u njima radost kako bi na što lakši način usvojili pjesmu. *Narodne pjesme* obrađuju se na isti način, ali potrebno je učenike prije obrade pjesme podučiti kraju iz kojeg pjesma dolazi te njihovim običajima. Bilo koja pjesma može se obrađivati prema spomenutim fazama. (Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V., 1987)

13. PROVEDENI SATOVI GLAZBENE KULTURE

Dana 22. svibnja 2024. godine provela sam nastavni sat Glazbene kulture u prvom, drugom i trećem razredu u Osnovnoj školi dr. Jure Turića u Gospiću. Cilj provedbe nastavnih satova je obraditi s učenicima zadanu pjesmicu, ali u obradu uključiti Orffov instrumentarij.

Učenici su koristili štapiće, zvečke i trokutiće. Učenici sva tri razreda rekli su da su se već susreli s navedenim instrumentima te su znali nazive svih instrumenata. Iako su učenici znali koji se instrumenti pred njima nalaze i kako se oni sviraju, bilo je malo poteškoća u sviranju doba. Ritam su učenici odmah savladali, ali dio učenika koji je svirao dobe najčešće su završili sviranjem ritma. Naravno, uvježbavanjem su shvatili razliku. Isti problem pojavio se u sva tri razreda. Etapa uvježbavanja provedena je u sva tri razreda na isti način jer smatram da je to jedan od najboljih načina sviranja i pjevanja novih pjesmica u bilo kojem razredu. Učenici svih razreda su pokazali veliki interes za instrumente i sviranje istih. Koncentracija je bila odlična, a odgovor na pitanje “Želite li ponovno svirati instrumente na satu Glazbene kulture?” kod svakog učenika bio je potvrđan. Nadalje, prikazana je provedba svih satova.

13.1. Prvi razred

Sat Glazbene kulture u prvom razredu održala sam treći nastavni sat (9:50 – 10:35 sati). Za obradu sam izabrala pjesmicu “Djeca i maca”. Sat samo započela motivacijom. Motivirala sam učenike igrom memory u kojoj su morali pronaći iste slike i spojiti parove. Učenici su vrlo brzo pronašli zadane parove te smo započeli razgovor.

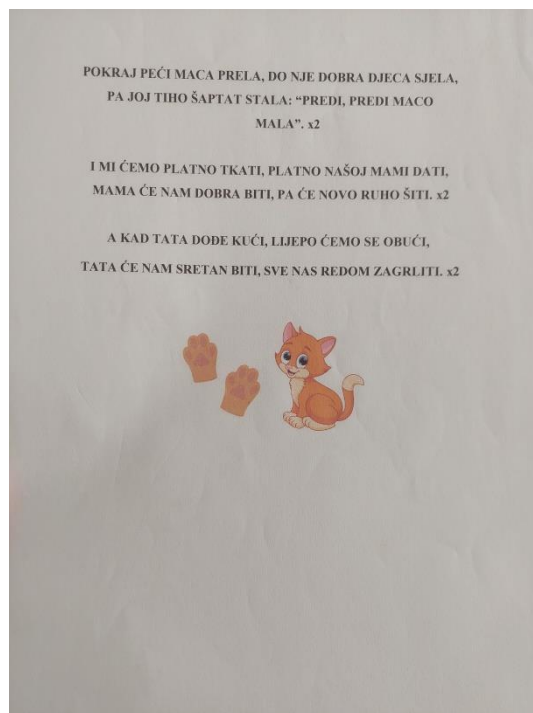
Postavljala sam učenicima pitanja:

- Volite li životinje?
- Koje životinje imate kod kuće?
- Koja vam je najdraža životinja?
- Dignite ruku tko voli mačke.
- Kako se mačka glasa?

Slika 19. Memory (autorska fotografija)

Nakon motivacije uslijedila je demonstracija. Rekla sam učenicima da ćemo danas naučiti jednu pjesmu koja se zove “Djeca i maca”. Jednom su poslušali pjesmicu putem interneta, a zatim sam ju otpjevala sporijim tempom kako bi učenici bolje razumjeli tekst. Nakon otpjevanje pjesmice razgovarali smo o nepoznatim riječima koje su se pojavile u tekstu. Usvajanje pjesmice započela sam uvježbavanjem intonacije. Početak pjesmice započela sam s “jedan, dva...” i dirigiranjem. Objasnila sam učenicima da nakon što dam znak za početak, odnosno nakon izgovorenog “dva” započinju s pjevanjem. Nakon uvježbane intonacije učila sam učenike pjesmicu frazu po frazu. Prvo sam otpjevala učenicima frazu (*Pokraj peći maca prela, do nje dobra djeca sjela...*), a zatim sam im dala znak za početak te smo skupa pjevali. Svaku frazu obrađivala sam na isti način. Nakon što su učenici savladali intonaciju i sve fraze, na Power Point prezentaciju sam stavila tekst pjesme. Objasnila sam učenicima koje fraze se pjevaju dva puta te smo pjesmicu u cijelosti otpjevali nekoliko puta. Podijelila sam učenicima instrumente te je svaki učenik imao instrument. Učenici koji su imali štapiće svirali su ritam pjesmice, a učenici sa zvečkama i trokutićima svirali su dobe. Prije sviranja, pokazala sam učenicima na koji način će svirati. Također, učenicima sam dala znak za početak te im dirigirala dok su pjevali i svirali. Istovremeno, promatrala sam učenike i skretala pažnju pojedinom učeniku ako je svirao na pogrešan način. Pjesma je otpjevana i odsvirana dva puta, a zatim su se učenici zamijenili za instrumente te smo odsvirali i otpjevali pjesmu još dva puta.

Slika 20. Tekst pjesme "Djeca i maca" (autorska fotografija)

Nakon toga, učenici su odložili instrumente na klupu te su slušali skladbu Ludviga van Beethovena - Ptičja tuga. Slušali su skladbu tri puta. Nakon prvog slušanja razgovarali smo o tome kako je skladba na njih utjecala, kako su se osjećali i o čemu su razmišljali slušajući. Nakon drugog slušanja razgovarali smo o tempu skladbe, a nakon trećeg slušanja o dinamici. U završnom dijelu sata provela sam etapu "samostalan rad". Razgovarala sam s učenicima o njihovim idejama. Razgovarali smo o tome kako bi oni izradili instrument.

Neke od ideja su:

- u bocu staviti rižu i napraviti zvečku
- uzeti dva komadića drveta i koristiti ih kao štapiće
- kartonsku kutiju udubiti, staviti žicu preko nje i napraviti gitaru
- s pomoću dva tanjura napraviti instrument (činele)

Zadatak učenicima za samostalan rad bio je zamisliti neobičan instrument (kakav bi htjeli imati i koji bi željeli svirati) te mu dati ime.

Slika 21. Učenički radovi (autorska fotografija)

Slika 22. Učenički radovi (autorska fotografija)

Slika 23. Učenički radovi (autorska fotografija)

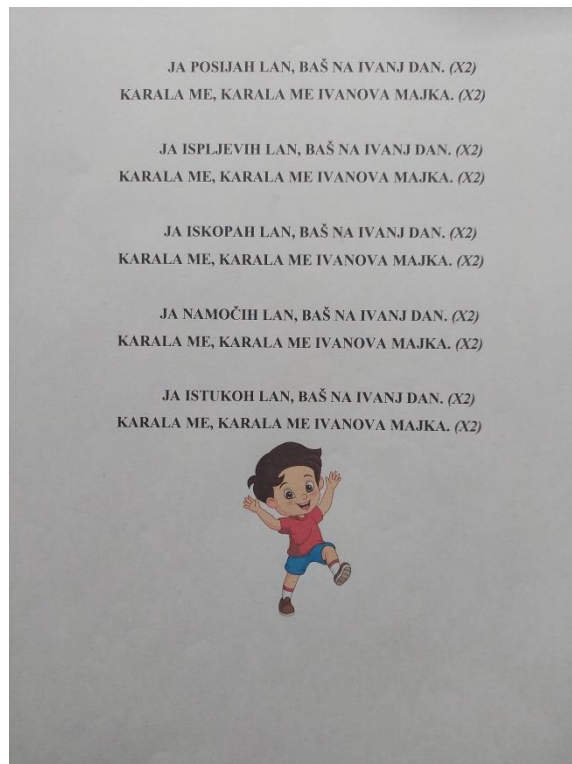
13.2. Drugi razred

Sat Glazbene kulture u drugom razredu održala sam četvrti nastavni sat (10:50 – 11:35 sati). Za obradu sam izabrala pjesmicu “Ja posijah lan”. Sat samo započela motivacijom. Upoznala sam učenike s praznikom Ivanjdan. Spomenula sam datum praznika te ivanjski krijes kao običaj paljenja vatre noć uoči praznika. Izvadila sam sjemenke lana te ih istresla po klupi. Učenici su došli bliže i opipali sjemenke.

Postavljala sam im pitanja:

- Što osjetite pod prstima?
- Zna li što je to?
- Za što se lan koristi?

Nakon motivacije uslijedila je demonstracija. Rekla sam učenicima da ćemo danas naučiti jednu pjesmu koja se zove “Ja posijah lan”. Jednom su poslušali pjesmicu putem interneta, a zatim sam ju otpjevala sporijim tempom kako bi učenici bolje razumjeli tekst. Nakon otpjevanje pjesmice razgovarali smo o nepoznatim riječima koje su se pojavile u tekstu. Usvajanje pjesmice započela sam uvježbavanjem intonacije. Početak pjesmice započela sam s “jedan, dva...” i dirigiranjem. Objasnila sam učenicima da nakon što dam znak za početak, odnosno nakon izgovorenog “dva” započinju s pjevanjem. Nakon uvježbane intonacije učila sam učenike pjesmicu frazu po frazu. Prvo sam otpjevala učenicima frazu (*Ja posijah lan, baš na Ivanj dan...*), a zatim sam im dala znak za početak te smo skupa pjevali. Svaku frazu obrađivala sam na isti način. Nakon što su učenici savladali intonaciju i sve fraze, na Power Point prezentaciju sam stavila tekst pjesme. Objasnila sam učenicima koje fraze se pjevaju dva puta te smo pjesmicu u cijelosti otpjevali nekoliko puta. Podijelila sam učenicima instrumente te je svaki učenik imao instrument. Učenici koji su imali štapiće svirali su ritam pjesmice, a učenici sa zvečkama i trokutićima svirali su dobe. Prije sviranja, pokazala sam učenicima na koji način će svirati. Također, učenicima sam dala znak za početak te im dirigirala dok su pjevali i svirali. Istovremeno, promatrala sam učenike i skretala pažnju pojedinom učeniku ako je svirao na pogrešan način. Pjesma je otpjevana i odsvirana dva puta, a zatim su se učenici zamijenili za instrumente te smo odsvirali i otpjevali pjesmu još dva puta.

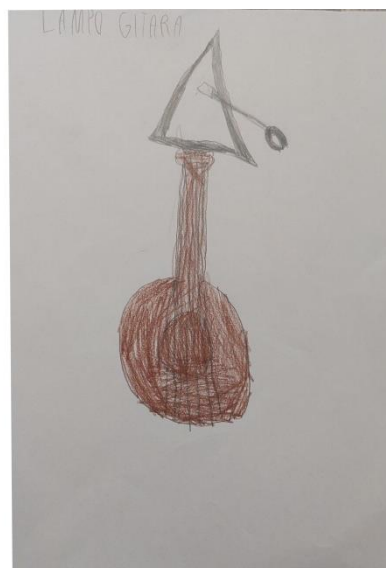
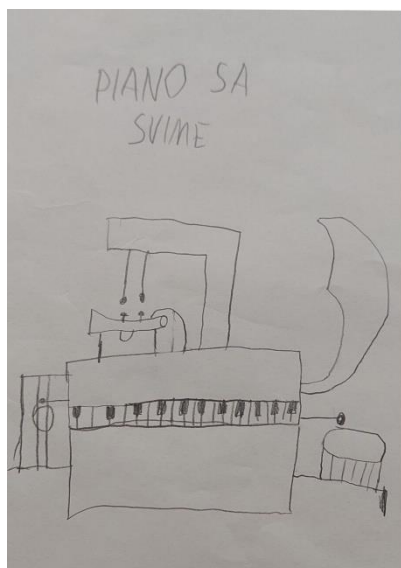
Slika 24. Tekst pjesme "Ja posijah lan" (autorska fotografija)

Nakon toga, učenici su odložili instrumente na klupu te su slušali skladbu Tico tico - Zequinha De Abreu. Slušali su skladbu tri puta. Nakon prvog slušanja razgovarali smo o tome kako je skladba na njih utjecala, kako su se osjećali i o čemu su razmišljali slušajući. Nakon drugog slušanja razgovarali smo o tempu skladbe, a nakon trećeg slušanja o dinamici. U završnom dijelu sata provela sam etapu "samostalan rad". Razgovarala sam s učenicima o njihovim idejama. Razgovarali smo o tome kako bi oni izradili instrument.

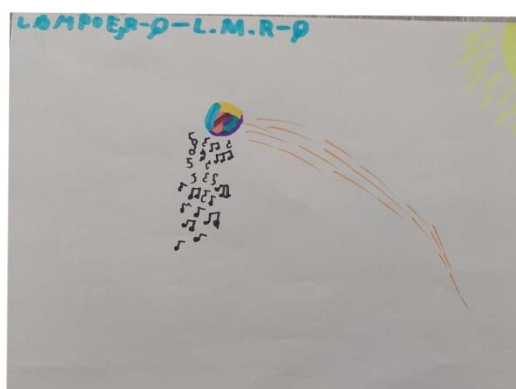
Neke od ideja su:

- vrećice bombona kao instrument
- povezati nekoliko kutija jednu do druge i udarati olovkom (bubanj)
- probušiti rupe na drvetu i puhati u njih (flauta)

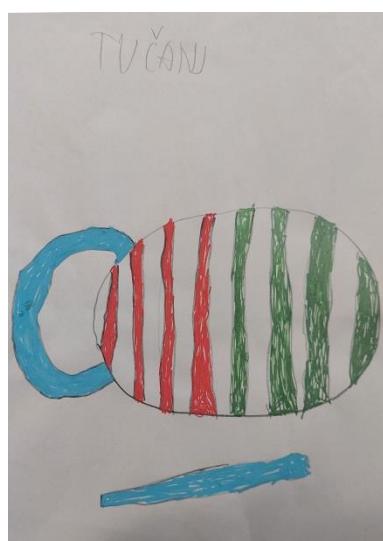
Zadatak učenicima za samostalan rad bio je zamisliti neobičan instrument (kakav bi htjeli imati i koji bi željeli svirati) te mu dati ime.

Slika 25. Učenički radovi (autorska fotografija)

Slika 26. Učenički radovi (autorska fotografija)

Slika 27. Učenički radovi (autorska fotografija)

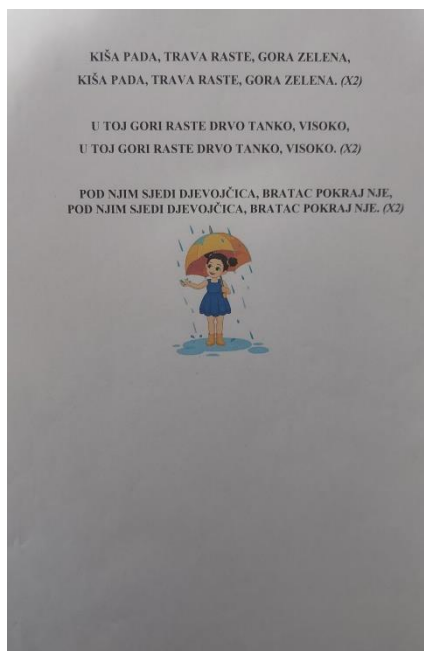
13.3. Treći razred

Sat Glazbene kulture u trećem razredu održala sam drugi nastavni sat (8:50 – 9:35 sati). Za obradu sam izabrala pjesmicu “Kiša pada”.

Sat samo započela motivacijom i pitanjima:

- Koje vam je najdraže godišnje doba i zašto?
- Što radite dok traje ljeto/zima/jesen/proljeće?
- Volite li kišu?
- Što radite dok pada kiša?

Nakon odgovorenih pitanja, puštam učenicima zvuk kiše. Učenici su sklopili oči i pustili da ih odvede mašta. Zatim, učenici su govorili o svojim razmišljanjima tijekom slušanja zvukova kiše. Nakon motivacije uslijedila je demonstracija. Rekla sam učenicima da ćemo danas naučiti jednu pjesmu koja se zove “Kiša pada”. Jednom su poslušali pjesmicu putem interneta, a zatim sam ju otpjevala sporijim tempom kako bi učenici bolje razumjeli tekst. Nakon otpjevanje pjesmice razgovarali smo o nepoznatim riječima koje su se pojavile u tekstu. Usvajanje pjesmice započela sam uvježbavanjem intonacije. Početak pjesmice započela sam s “jedan, dva...” i dirigiranjem. Objasnila sam učenicima da nakon što dam znak za početak, odnosno nakon izgovorenog “dva” započinju s pjevanjem. Nakon uvježbane intonacije učila sam učenike pjesmicu frazu po frazu. Prvo sam otpjevala učenicima frazu (*Kiša pada, trava raste, gora zelena...*), a zatim sam im dala znak za početak te smo skupa pjevali. Svaku frazu obrađivala sam na isti način. Nakon što su učenici savladali intonaciju i sve fraze, na Power Point prezentaciju sam stavila tekst pjesme. Objasnila sam učenicima koje fraze se pjevaju dva puta te smo pjesmicu u cijelosti otpjevali nekoliko puta. Podijelila sam učenicima instrumente te je svaki učenik imao instrument. Učenici koji su imali štapiće svirali su ritam pjesmice, a učenici sa zvečkama i trokutićima svirali su dobe. Prije sviranja, pokazala sam učenicima na koji način će svirati. Također, učenicima sam dala znak za početak te im dirigirala dok su pjevali i svirali. Istovremeno, promatrala sam učenike i skretala pažnju pojedinom učeniku ako je svirao na pogrešan način. Pjesma je otpjevana i odsvirana dva puta, a zatim su se učenici zamijenili za instrumente te smo odsvirali i otpjevali pjesmu još dva puta.

Slika 28. Tekst pjesme "Kiša pada" (autorska fotografija)

Nakon toga, učenici su odložili instrumente na klupu te su slušali skladbu Antonia Vivaldija – 4 godišnja doba (Proljeće), 1. stavak – Allegro. Slušali su skladbu tri puta. Nakon prvog slušanja razgovarali smo o tome kako je skladba na njih utjecala, kako su se osjećali i o čemu su razmišljali slušajući. Nakon drugog slušanja razgovarali smo o tempu skladbe, a nakon trećeg slušanja o dinamici. U završnom dijelu sata provela sam etapu “samostalan rad”. Razgovarala sam s učenicima o njihovim idejama. Razgovarali smo o tome kako bi oni izradili instrument.

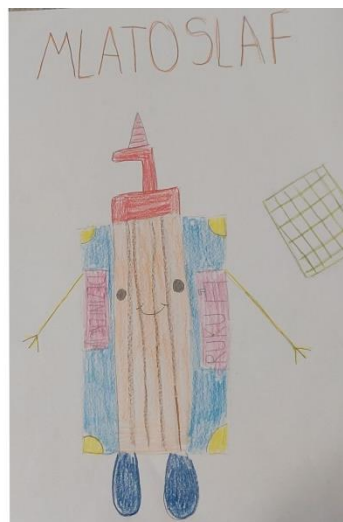
Neke od ideja su:

- kutiju probušiti, staviti u nju nekoliko slamki i u najveću puhati, a zrak prolazi kroz ostale i stvara zvuk (flauta)
- staviti konac na komadić drveta, na konac pričvrstiti orahe (zvončići)
- riža u boci (zvečka)

Zadatak učenicima za samostalan rad bio je zamisliti neobičan instrument (kakav bi htjeli imati i koji bi željeli svirati) te mu dati ime.

Slika 29. Učenički radovi (autorska fotografija)

Slika 30. Učenički radovi (autorska fotografija)

Slika 31. Učenički radovi (autorska fotografija)

14. ANKETNO ISTRAŽIVANJE

14.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je prikazati u kolikoj mjeri učitelji razredne nastave, točnije od prvog do trećeg razreda provode aktivnosti sviranja i pjevanja u nastavi Glazbene kulture. Također, vrlo je važna povratna informacija učitelja o važnosti pjevanja i sviranja u školi te njihovo individualno mišljenje o tome trebaju li se uopće provoditi aktivnosti sviranja u prva tri razreda osnovne škole. Za provođenje kvalitetnih aktivnosti sviranja i pjevanja u školi vrlo je bitna i učiteljska kompetentnost. Njihovo mišljenje o njihovim razvijenim kompetencijama također je ispitana anketnim istraživanjem.

14.2. Problemi istraživanja

1. Kompetentnost učitelja za provođenje kvalitetnih satova sviranja i pjevanja
2. Temeljenje satova nastave Glazbene kulture samo na pjevanju
3. Izostanak aktivnosti sviranja u nastavnom procesu
4. Važnost pjevanja u nastavnom procesu
5. Provođenje aktivnosti sviranja u prva tri razreda osnovne škole

14.3. Hipoteze

Pretpostavka prije provođenja istraživanja je da učitelji prakticiraju pjevanje u nastavnom procesu, ali u manjoj mjeri sviranje zbog nesigurnosti, poznavanja samo osnova sviranja ili zbog nedostatka instrumenata.

14.4. Uzorak

U istraživanju su sudjelovali učitelji razredne nastave (od prvog do trećeg razreda) iz tri škole.

Ukupni broj ispitanika bio je 27:

- a) Osnovna škola Zrinskih i Frankopana, Otočac - 19 učitelja (7 učitelja prvih razreda, 5 učitelja drugih razreda, 7 učitelja trećih razreda)
- b) Osnovna škola Ivane Brlić Mažuranić, Ogulin - 3 učitelja (1 učitelj drugog razreda, 2 učitelja trećih razreda)
- c) Osnovna škola dr. Jure Turića, Gospić - 5 učitelja (1 učitelj prvog razreda, 2 učitelja drugih razreda, 2 učitelja trećih razreda)

14.5. Instrumenti i istraživačka pitanja

Istraživanje je provedeno korištenjem online, anonimne Google Forms ankete. Anketa se sastoji od dvanaest pitanja, a ona glase:

1. Naziv škole u kojoj predajete.
2. Razred koji podučavate. (1., 2., 3.)
3. Koliko često prakticirate pjevanje u nastavi Glazbene kulture? (nikada, rijetko, često, vrlo često, svaki nastavni sat)
4. Smatrate li se dovoljno kompetentnim za provođenje kvalitetnih satova pjevanja u nastavi glazbene kulture? (DA, NE)
5. Koliko važnim smatrate pjevanje u nastavnom procesu? (nije važno, nisam siguran, poprilično, iznimno važno)
6. Pazite li pri obradi svake nove pjesmice na intonaciju? (DA, NE)
7. Svirate li neki instrument u nastavi glazbene kulture? (DA, NE)
8. Koliko često prakticirate sviranje u nastavi Glazbene kulture? (nikada, rijetko, često, vrlo često, svaki nastavni sat)
9. Ako da, koji instrument?
10. Ako ne, zašto?
11. Smatrate li se dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture? (DA, NE)
12. Smatrate li da sviranje u prva tri razreda osnovne škole uopće treba provoditi? (DA, NE)

Od ukupnih dvanaest pitanja: 4 pitanja su pitanja višestrukog izbora, 5 pitanja su za odabir pozitivnog i negativnog odgovora (DA, NE), a 3 pitanja se odnose na nadopunu odgovorom.

14.6. Postupak

Anketno istraživanje provedeno je kroz svibanj, 2024. godine. Nakon odobrenja fakulteta za provođenje anketnog istraživanja u okviru diplomskog rada, zamolbom sam posjetila spomenute škole te mi je dopušteno provođenje istraživanja.

Online anketu poslala sam ravnateljima i pedagozima, a oni su prosljedili anketu učiteljima. Povratna informacija učitelja odmah je bila vidljiva na Google Forms platformi. Popunjavanje ankete trajalo je okvirno 10 minuta i uspješno je provedeno u svim školama.

Nakon provedenog istraživanja rezultate sam uspoređivala prema razredima i ukupnim odgovorima učitelja.

15. REZULTATI I RASPRAVA

Pitanja s višestrukim i pozitivnim/negativnim odgovorima prikazala sam korištenjem grafikona, a pitanja nadopunom odgovora prikazala sam opisno.

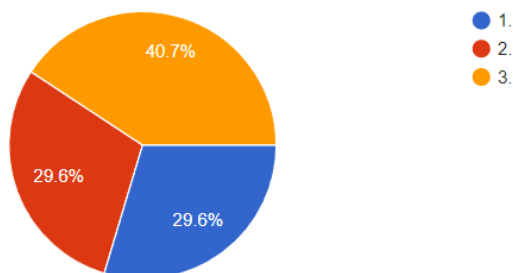
1. Pitanje: Naziv škole u kojoj predajete.

Na prvo pitanje 19 učitelja je dalo odgovor da predaje u Osnovnoj školi Zrinskih i Frankopana u Otočcu, odnosno u postotku je 70,3% ispitanika iz spomenute škole. 11,1% ispitanika, odnosno 3 učitelja su iz Osnovne škole Ivane Brlić Mažuranić u Ogulinu, a 5 učitelja (18,6%) predaje u Osnovnoj školi dr. Jure Turića u Gospiću.

2. Pitanje:

Grafikon 1. Rezultati drugog pitanja

Razred koji podučavate.

Iz prikazanog grafikona napravljenog na temelju odgovora na drugo pitanje vidljivo je da 8 učitelja (29,6%) podučava učenike prvih razreda. 7 učitelja (87,5%) su učitelji Osnovne škole Zrinskih i Frankopana u Otočcu, a preostalih 12,5%, odnosno jedan ispitanik je učitelj u Osnovnoj školi dr. Jure Turića u Gospiću.

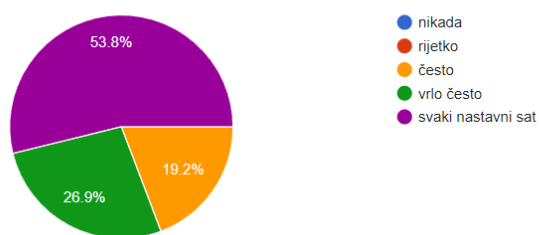
Učitelja drugih razreda, također je 8 (29,6%). 5 učitelja (62,5%) podučava u Osnovnoj školi Zrinskih i Frankopana u Otočcu, 1 učitelj (12,5) podučava u Osnovnoj školi Ivane Brlić Mažuranić u Ogulinu, a preostalih 2 učitelja (25%) podučavaju u Osnovnoj školi dr. Jure Turića u Gospiću.

Od ukupnog broja ispitanika najviše je učitelja trećih razreda, njih 11 (40,7%). 4 učitelja trećih razreda (36,4%) podučava u Osnovnoj školi Zrinskih i Frankopana u Otočcu, 2 učitelja (18,2%) su u Osnovnoj školi Ivane Brlić Mažuranić u Ogulinu, a preostala 2 učitelja (18,2%) podučavaju treći razred u Osnovnoj školi dr. Jure Turića u Gospiću.

3. Pitanje:

Grafikon 2. Rezultati trećeg pitanja

Koliko često prakticirate pjevanje u nastavi Glazbene kulture?

Na treće pitanje 14 učitelja (53,8%) je odgovorilo da prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture svaki nastavni sat, 7 učitelja vrlo često prakticira pjevanje nastavnom procesu, a 5 učitelja (19,2%) često prakticira pjevanje. 1 učitelj trećeg razreda nije odgovorio na ponuđeno pitanje. Ponuđene odgovore “nikada” i “rijetko” nije izabrao niti jedan učitelj.

Učitelji prvih razreda (8):

- 5 učitelja (62,5%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *svaki nastavni sat*
- 2 učitelja (25%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *vrlo često*
- 1 učitelj (12,5%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *često*

Učitelji drugih razreda (8):

- 5 učitelja (62,5%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *svaki nastavni sat*
- 2 učitelja (25%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *vrlo često*
- 1 učitelj (12,5%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *često*

Učitelji trećih razreda (10):

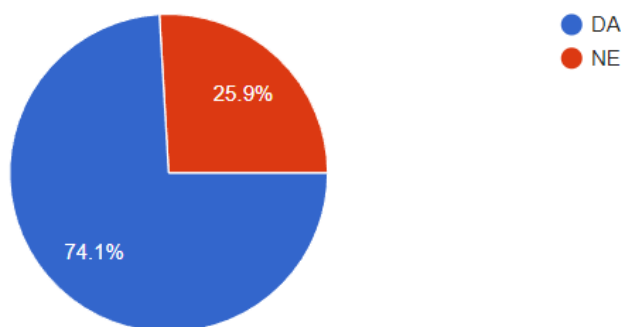
- 4 učitelja (40%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *svaki nastavni sat*
- 3 učitelja (30%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *vrlo često*

- 3 učitelja (30%) prakticira pjevanje u nastavi Glazbene kulture *često*

4. Pitanje:

Grafikon 3. Rezultati četvrtog pitanja

Smatrate li se dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova pjevanja u nastavi Glazbene kulture?

Na četvrto pitanje, pitanje o kompetentnosti za izvođenje kvalitetnih satova pjevanja u nastavi Glazbene kulture 20 (74,1%) učitelja izjasnilo se da se smatra dovoljno kompetentnim, a 7 (25,9%) učitelja izabralo negativan odgovor na postavljeno pitanje, odnosno smatraju da nisu dovoljno kompetentni za provođenje aktivnosti pjevanja.

Učitelji prvih razreda (8):

- 8 učitelja (100%) *smatra se kompetentnim* za izvođenje kvalitetnih satova pjevanja

Učitelji drugih razreda (8):

- 5 učitelja (62,5%) *smatra se kompetentnim* za izvođenje kvalitetnih satova pjevanja
- 3 učitelja (37,5%) *ne smatra se kompetentnim* za izvođenje kvalitetnih satova pjevanja

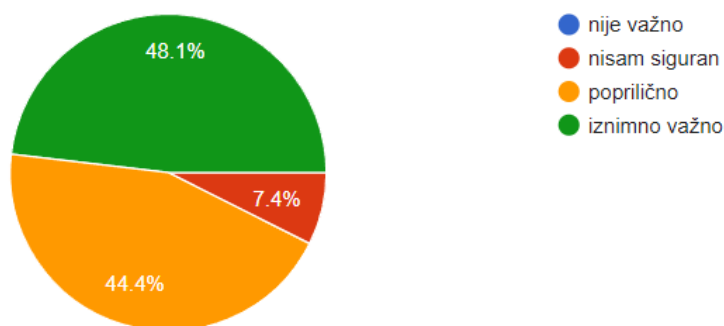
Učitelji trećih razreda (11):

- 7 učitelja (63,6%) *smatra se kompetentnim* za izvođenje kvalitetnih satova pjevanja
- 4 učitelja (36,4%) *ne smatra se kompetentnim* za izvođenje kvalitetnih satova pjevanja

5. Pitanje:

Grafikon 4. Rezultati petog pitanja

Koliko važnim smatrate pjevanje u nastavnom procesu?

Na pitanje o važnosti pjevanja u nastavnom procesu, 13 učitelja (48,1%) izjasnilo se da smatra pjevanje iznimno važnim, 12 učitelja (44,4%) smatra pjevanje poprilično važnim, a 2 učitelja (7,4%) izjasnilo se da nisu sigurni koliko je pjevanje važno u nastavnom procesu. Ponuđeni odgovor “nije važno” nije izabrao niti jedan učitelj.

Učitelji prvih razreda (8):

- 3 učitelja (37,5%) smatra pjevanje *iznimno važnim*
- 5 učitelja (62,5%) smatra pjevanje *poprilično važnim*

Učitelji drugih razreda (8):

- 6 učitelja (75%) smatra pjevanje *iznimno važnim*
- 1 učitelj (12,5%) smatra pjevanje *poprilično važnim*
- 1 učitelj (12,5%) *nije siguran* koliko je pjevanje važno

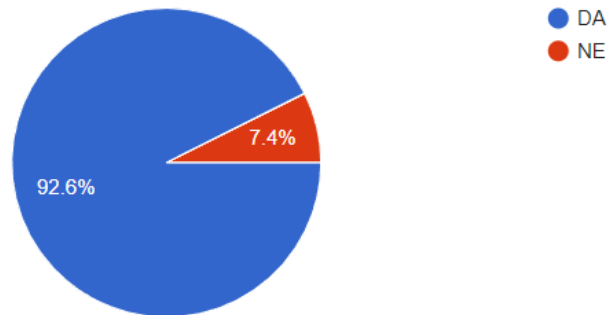
Učitelji trećih razreda (11):

- 4 učitelja (36,4%) smatra pjevanje *iznimno važnim*
- 6 učitelja (54,5%) smatra pjevanje *poprilično važnim*
- 1 učitelj (9,1%) *nije siguran* koliko je pjevanje važno

6. Pitanje:

Grafikon 5. Rezultati šestog pitanja

Pazite li pri obradi svake nove pjesmice na intonaciju?

Na šesto pitanje, 25 (92,6%) učitelja je odgovorilo da pazi na intonaciju pri obradi svake nove pjesmice, a 2 (7,4%) učitelja izjasnilo se da ne pazi na intonaciju pri obradi svake nove pjesmice.

Učitelji prvih razreda (8):

- svi učitelji (100%) *paze* na intonaciju pri obradi svake nove pjesmice

Učitelji drugih razreda (8):

- 6 učitelja (75%) *paze* na intonaciju pri obradi svake nove pjesmice
- 2 učitelja (25%) *ne paze* na intonaciju pri obradi svake nove pjesmice

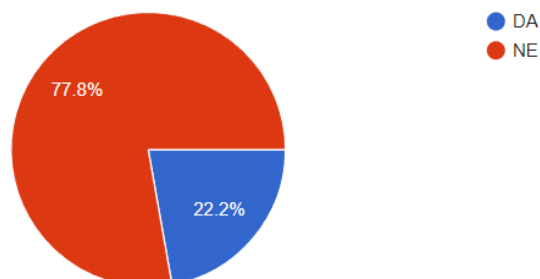
Učitelji trećih razreda (11):

- svi učitelji (100%) *paze* na intonaciju pri obradi svake nove pjesmice

7. Pitanje:

Grafikon 6. Rezultati sedmog pitanja

Svirate li neki instrument u nastavi Glazbene kulture?

Na pitanje o sviranju u nastavi Glazbene kulture, samo 6 učitelja (22,2%) se izjasnilo da sviraju neki instrument u nastavi Glazbene kulture, a ostalih 21 (77,8%) ne svira niti jedan instrument u nastavi Glazbene kulture.

Učitelji prvih razreda (8):

- 2 učitelja (25%) *svira* neki instrument u nastavi Glazbene kulture
- 6 učitelja (75%) *ne svira* niti jedan instrument u nastavi Glazbene kulture

Učitelji drugih razreda (8):

- 2 učitelja (25%) *svira* neki instrument u nastavi Glazbene kulture
- 6 učitelja (75%) *ne svira* niti jedan instrument u nastavi Glazbene kulture

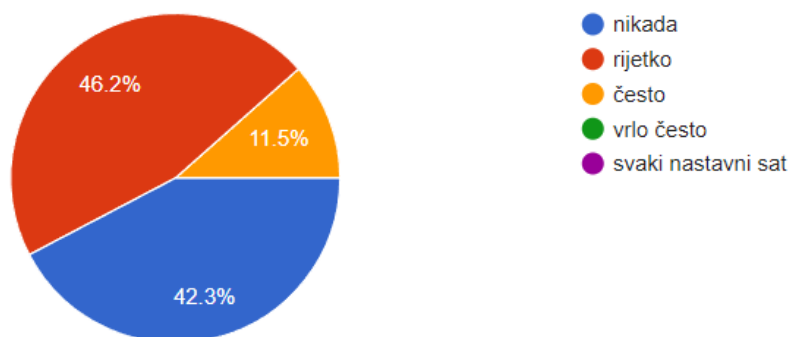
Učitelji trećih razreda (11):

- 2 učitelja (18,2%) *svira* neki instrument u nastavi Glazbene kulture
- 9 učitelja (81,8%) *ne svira* niti jedan instrument u nastavi Glazbene kulture

8. Pitanje:

Grafikon 7. Rezultati osmog pitanja

Koliko često prakticirate sviranje u nastavi Glazbene kulture?

Na pitanje o prakticiranju sviranja u nastavi Glazbene kulture, 12 učitelja (46,2%) odgovorilo je da rijetko svira u nastavi Glazbene kulture, 11 učitelja (42,3%) nikada ne svira u nastavi, a preostala 3 učitelja (11,5%) su se izjasnila da često sviraju u nastavi Glazbene kulture. 1 učitelj trećeg razreda nije odgovorio na postavljeno pitanje.

Učitelji prvih razreda (8):

- 4 učitelja (50%) rijetko svira u nastavi Glazbene kulture
- 4 učitelja (50%) nikada ne svira u nastavi glazbene kulture

Učitelji drugih razreda (8):

- 2 učitelja (25%) često svira u nastavi Glazbene kulture
- 3 učitelja (37,5%) rijetko svira u nastavi Glazbene kulture
- 3 učitelja (37,5%) nikada ne svira u nastavi Glazbene kulture

Učitelji trećih razreda (10):

- 1 učitelj (10%) često svira u nastavi Glazbene kulture
- 5 učitelja (50%) rijetko svira u nastavi Glazbene kulture
- 4 učitelja (40%) nikada ne svira u nastavi Glazbene kulture

9. Pitanje: Ako da, koji instrument?

Na deveto pitanje odgovorilo je 9 učitelja, ostalih 18 učitelja ostavilo je pitanje neodgovoreno. Od korištenih instrumenata u nastavi navedeni su:

1. gitara
2. trokutić
3. zvečke
4. klavir
5. klavijatura
6. melodika

- a) Gitaru u nastavi Glazbene kulture koriste 3 učitelja, 2 učitelja podučavaju treći razred, a 1 učitelj podučava drugi razred.
- b) Trokutić u nastavi koristi 1 učitelj drugog razreda.
- c) Zvečke u nastavi koristi 1 učitelj drugog razreda.
- d) Klavir koristi 1 učitelj drugog i 1 učitelj trećeg razreda.
- e) Klavijaturu koristi jedan učitelj drugog razreda.
- f) Melodiku koristi jedan učitelj 1. razreda.

10. Pitanje: Ako ne, zašto?

Na deseto pitanje odgovorilo je 11 učitelja, 2 učitelja prvih razreda, 4 učitelja drugih razreda i 5 učitelja trećih razreda.

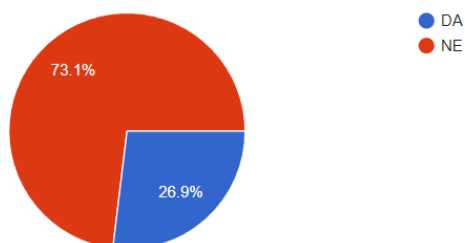
Navedeni razlozi zbog kojih učitelji ne sviraju u nastavi Glazbene kulture su:

1. Nemaju dovoljno znanja za sviranje nekog instrumenta.
2. Zbog nedovoljnog poznavanja solfeggia.
3. Znaju samo osnove sviranja.
4. Nisu sigurni u sviranje.
5. Služe se samo matricama.
6. Nemaju instrumente na raspolaganju.

11. Pitanje:

Grafikon 8. Rezultati jedanaestog pitanja

Smatrate li se dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture?

Na 11 pitanje odgovorilo je 26 učitelja. 7 učitelja (26,9%) smatra se dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture, a 19 učitelja (73,1%) se izjasnilo da se ne smatraju dovoljno kompetentnima za sviranje. 1 učitelj drugog razreda nije odgovorio na postavljeno pitanje.

Učitelji prvih razreda (8):

- 3 učitelja (37,5%) *smatraju se* dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture
- 5 učitelja (62,5%) *ne smatraju se* dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture

Učitelji drugih razreda (7):

- 3 učitelja (42,9%) *smatraju se* dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture
- 4 učitelja (57,1%) *ne smatraju se* dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture

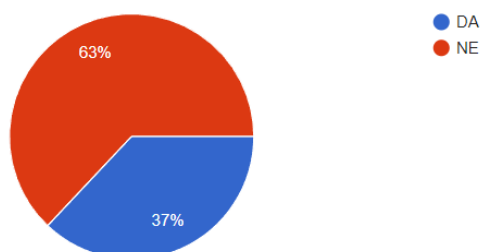
Učitelji trećih razreda (11):

- 1 učitelj (9,1%) *smatra se* dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture
- 10 učitelja (90,9%) *ne smatraju se* dovoljno kompetentnim za izvođenje kvalitetnih satova sviranja u nastavi Glazbene kulture

12. Pitanje:

Grafikon 9. Rezultati dvanaestog pitanja

Smatrate li da sviranje u prva tri razreda osnovne škole uopće treba provoditi?

Na posljednje pitanje smatraju li da sviranje u prva tri razreda osnovne škole uopće treba provoditi 17 učitelja (63%) je odgovorilo negativno, a 10 učitelja (37%) je odgovorilo pozitivno.

Učitelji prvih razreda (8):

- 3 učitelja (37,5%) smatra da sviranje u prva tri razreda osnovne škole *treba provoditi*
- 5 učitelja (62,5%) smatra da sviranje u prva tri razreda osnovne škola *ne treba provoditi*

Učitelji drugih razreda (8):

- 4 učitelja (50%) smatra da sviranje u prva tri razreda osnovne škole *treba provoditi*
- 4 učitelja (50%) smatra da sviranje u prva tri razreda osnovne škola *ne treba provoditi*

Učitelji trećih razreda (11):

- 3 učitelja (27,3%) smatra da sviranje u prva tri razreda osnovne škole *treba provoditi*
- 8 učitelja (72,7%) smatra da sviranje u prva tri razreda osnovne škola *ne treba provoditi*

Nakon analiziranih odgovora mogu zaključiti da je zapravo postavljena hipoteza prije provedbe istraživanja da učitelji prakticiraju pjevanje u nastavnom procesu, ali u manjoj mjeri sviranje zbog nesigurnosti, poznavanja samo osnova sviranja ili zbog nedostatka instrumenata bila točna. Učitelji doista prakticiraju više pjevanje u nastavi Glazbene kulture nego sviranje zbog brojnih faktora koji na to utječu.

15. ZAKLJUČAK

Sviranje je proces kojim se na određenom instrumentu proizvode tonovi. Proizvedeni tonovi učenicima su vrlo zanimljivi i bude njihovu maštu. Djeca vole improvizirati, a sviranje i istovremeno pjevanje im u velikoj mjeri pruža mogućnost improvizacije. Potrebno je kod učenika poticati tu aktivnost i dati im slobodu da ponekad sami osmisle pjesmicu, melodiju ili možda čak završetak ili početak naučene pjesmice. Pjevanje je također aktivnost koja je učenicima zanimljiva i koju rado provode. Pjevanje i sviranje su odvojene i različite aktivnosti, ali spojene funkcioniraju izvrsno. Upravo iz tog razreda potrebno je u nastavi Glazbene kulture u što većoj mjeri povezivati te aktivnosti.

Veliki broj učitelja izbjegava sviranje u nastavi jer se smatraju nesigurnima ili jednostavno nemaju na raspolaganju potrebne instrumente. Učenicima bilo što može poslužiti kao glazbeni instrument. Potrebno je samo dati dječjoj mašti na volji i oni će sami osmisliti kvalitetan instrument koji će im biti od pomoći. Primjerice, udaranje olovkom u olovku može im poslužiti kao zamjena za štapiće ili im školska klupa može poslužiti kao bubanj... Također, pjevanje u nastavi mora biti kvalitetno provedeno. Nove pjesmice potrebno je učiti po fazama u kojima učitelj otpjeva pjesmicu, zatim s učenicima obrađuje frazu po frazu, a na samom kraju učenici pjevaju cijelu pjesmicu i izražajno ju dotjeruju. Može se pojaviti problem da učenici nisu savladali pjesmu u potpunosti ako se izostavi neka od spomenutih faza.

Pjesmice utječu na dijete u dobroj mjeri. Razvijaju pozitivne misli i osjećaje, bude njegovu maštu, jačaju njegovu mentalnu sposobnost i pomažu mu da se sa samopouzdanjem odluče upustiti u nešto novo i drugačije. Djeca se vole igrati riječima i zvukovima, stoga se može zaključiti da kombinacija sviranja i pjevanja u razrednoj nastavi može imati samo pozitivne ishode. Potrebno je samo proučiti na koji način se takav oblik rada može najlakše i najefikasnije provesti kroz svaki sat nastave Glazbene kulture.

16. LITERATURA

1. Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
2. Horvat-Vukelja, Ž., Heisinger, P. (2020). *Pričom do glazbe*. Zagreb: Glazbaonica Ljubav.
3. Makjanić, Završki (1973). *Glazbeni odgoj u I, II i III razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Marić, Lj., Goran, Lj. (2013). *Zapjevajmo radosno*. Zagreb: Golden marketing - tehnička knjiga.
5. Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V. (1987). *Glazbena kultura u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Novosel, I. (2003). *U glazbi zajedno*. Petrinja: Visoka učiteljska škola u Petrinji.
7. Njirić, N. (2001). *Put do glazbe*. Zagreb: Školska knjiga.
8. O'Brien, E. (2005). *Uvod u glazbu s internetskim vezama*. Neretva d.o.o.
9. Pjevački zbor - pjevanje (1977). *Muzička enciklopedija* (ur. Krešimir Kovačević). Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod. Sv. 3, str. 89.
10. Požgaj, J. (1988). *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
12. Sam, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa d.o.o.
13. Svalina, V., Mucić, M. (2022). *Dječje glazbeno stvaralaštvo u nastavi glazbe i izvannastavnim glazbenim aktivnostima*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
14. Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid.
15. Šulentić Begić, J. (2016). *Primjena otvorenog modela glazbe u prva četiri razreda osnovne škole*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
16. Tomerlin, V. (1969). *Dječje muzičko stvaralaštvo*. Zagreb: Školska knjiga.

17. POPIS ILUSTRACIJA

Popis grafikona

Grafikon 1. Rezultati drugog pitanja	49
Grafikon 2. Rezultati trećeg pitanja.....	50
Grafikon 3. Rezultati četvrtog pitanja.....	51
Grafikon 4. Rezultati petog pitanja.....	52
Grafikon 5. Rezultati šestog pitanja	53
Grafikon 6. Rezultati sedmog pitanja	54
Grafikon 7. Rezultati osmog pitanja	55
Grafikon 8. Rezultati jedanaestog pitanja	57
Grafikon 9. Rezultati dvanaestog pitanja	58

Popis slika

<i>Slika 1. Štapići</i>	9
<i>Slika 2. Zvečka</i>	10
<i>Slika 3. Drveni bubnjevi</i>	10
<i>Slika 4. Trokutić</i>	11
<i>Slika 5. Činele</i>	12
<i>Slika 6. Tamburin</i>	12
<i>Slika 7. Praporci</i>	13
<i>Slika 8. Mali i veliki drveni bubanj.....</i>	14
<i>Slika 9. Dječji metalofon</i>	15
<i>Slika 10. Kastanjete</i>	17
<i>Slika 11. Psaltir.....</i>	17
<i>Slika 12. Timpani.....</i>	18
<i>Slika 13. Ksilofon</i>	18
<i>Slika 14. Gamba</i>	18
<i>Slika 15. Lutnja</i>	19
<i>Slika 16. Kontrabas</i>	19
<i>Slika 17. Blok-flauta</i>	19
<i>Slika 18. Rog.....</i>	19
<i>Slika 19. Memory.....</i>	37
	61

<i>Slika 20. Tekst pjesme "Djeca i maca"</i>	<i>38</i>
<i>Slika 21. Učenički radovi</i>	<i>39</i>
<i>Slika 22. Učenički radovi</i>	<i>39</i>
<i>Slika 23. Učenički radovi</i>	<i>39</i>
<i>Slika 24. Tekst pjesme "Ja posijah lan"</i>	<i>41</i>
<i>Slika 25. Učenički radovi</i>	<i>42</i>
<i>Slika 26. Učenički radovi</i>	<i>42</i>
<i>Slika 27. Učenički radovi</i>	<i>42</i>
<i>Slika 28. Tekst pjesme "Kiša pada"</i>	<i>44</i>
<i>Slika 29. Učenički radovi</i>	<i>45</i>
<i>Slika 30. Učenički radovi</i>	<i>45</i>
<i>Slika 31. Učenički radovi</i>	<i>45</i>